İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİR DÖŞEME SÜSLEMESİ ÖRNEĞİ OLARAK İSTANBUL APARTMAN KAROLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuncay GEZGİN

Anabilim Dalı : SANAT TARİHİ
Programı : SANAT TARİHİ

HAZİRAN 2007

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİR DÖŞEME SÜSLEMESİ ÖRNEĞİ OLARAK İSTANBUL APARTMAN KAROLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tuncay GEZGİN
(402951006)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 7 Mayıs 2007
Tezin Savunulduğu Tarih : 8 Haziran 2007

Tez Danışmanı : Doç.Dr. İlknur KOLAY
Diğer Jüri Üyeleri Doç.Dr. Turgut SANER
Yrd.Doç.Dr. Zeynep KUBAN

HAZİRAN 2007

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi aşamasında katkılarını esirgemeyen hocam Doç. Dr. İlknur Kolay'a teşekkür ederim.

Mayıs 2007 Tuncay Gezgin

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ **ii**
ŞEKİL LİSTESİ **iv**
ÖZET **vi**
SUMMARY **viii**

1. GİRİŞ **1**
1.1. Giriş ve Çalışmanın Amacı 1

2. APARTMAN OLGUSU VE APARTMANLARIN ORTAYA ÇIKIŞI **3**
2.1. Apartman 3
2.2. Batı'da Kentsel Dönüşüm ve Apartmanların Ortaya Çıkışı 4
2.3. İstanbul'da Kentsel Dönüşüm ve Apartman Olgusu 7

3. MİMARİ SÜSLEMEDE DÖŞEME **13**
3.1. Döşeme ve Döşemeyi Süsleme Alanı Olarak Değerlendirme Düşüncesi 13
3.2. Tarihsel Süreç İçinde Mimari Süslemede Döşeme 14

4. BİR DÖŞEME SÜSLEMESİ ÖRNEĞİ OLARAK İSTANBUL APARTMAN KAROLARI **22**
4.1. Çalışılan Bölgeler 22
4.2. Apartman Karolarının Tarihi 22
4.3. Karoların Yapım Tekniği 24
4.4. Apartman Karolarında Kullanılan Motifler ve Renkler 25
4.4.1. Ana Kompozisyonu Oluşturan Motifler 25
4.4.2. Bordür Motifleri 38
4.4.3. Karolarda Kullanılan Renkler 42

5. KATALOG **43**

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ **124**

KAYNAKLAR **129**

EKLER **131**

ÖZGEÇMİŞ **139**

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa no
Şekil 3.1. C. A. D'Aviler'in "Cours Complet d'Architecture" isimli eserinden parke ve mermer döşemeler için tasarımlar.	17
Şekil 3.2. Owen Jones'un "Grammar of Ornament" isimli eserinden süsleme örnekleri.	20
Şekil 4.1. Karo yapımında kullanılan hidrolik pres.	23
Şekil 4.2. Bölmelikli kalıp örneği.	24
Şekil 4.3. Karo yapım basamakları.	25
Şekil 5.1. Meşrutiyet cd. no:52 Cordova Freres apt. karosu.	43
Şekil 5.2. Meşrutiyet cd. no:105 Toptaş apt. karosu.	44
Şekil 5.3. Gönül sk. no:7 karosu.	45
Şekil 5.4. Şair Ziya Paşa sk.no:20 Güney Han karosu.	46
Şekil 5.5. Refik Saydam cd. no:41 karosu.	47
Şekil 5.6. Şehbender sk. no.14 karosu ve bordürü.	48
Şekil 5.7. Şehbender sk. no:18 karosu.	49
Şekil 5.8. Sofyalı sk. no:14 İliç iş hanı karosu.	50
Şekil 5.9. Yemenici Abdüllatif sk. no:19 karosu.	51
Şekil 5.10. Kumbaracı Yokuşu no:64 Dilek apt. karosu.	52
Şekil 5.11. Kumbaracı Yokuşu no:57 Kumbaracı iş hanı karosu.	53
Şekil 5.12. Camcı Fevzi sk. no:34 karosu.	54
Şekil 5.13. Kumbaracı Yokuşu no:43 Arslan apt. karosu.	55
Şekil 5.14. Kumbaracı Yokuşu no:32 karosu.	56
Şekil 5.15. Kumbaracı Yokuşu no:21 karosu.	57
Şekil 5.16. Kumbaracı Yokuşu no:24 karosu.	58
Şekil 5.17. Kumbaracı Yokuşu no:19 Marketo han karoları.	59
Şekil 5.18. Kumbaracı Yokuşu no:22 karosu.	60
Şekil 5.19. Kumbaracı Yokuşu no:7 karosu.	61
Şekil 5.20. Defterdar Yokuşu no:1 karosu.	62
Şekil 5.21. Faik Paşa cd. no:12 karosu.	63
Şekil 5.22. Faik Paşa cd. no:25 karosu.	64
Şekil 5.23. Türkgücü sk.no:43 karosu.	65
Şekil 5.24. Bostanbaşı cd. no:10 karosu.	66
Şekil 5.25. Nöbetçi sk. no:6 karosu.	67
Şekil 5.26. Tüfekçi Salih sk. no:11 karosu.	68
Şekil 5.27. Sıraselviler cd. no:80 Emniyet apt.karosu.	69
Şekil 5.28. Kumrulu Yokuşu no:6 Elpi apt.karosu.	70
Şekil 5.29. Soğancı sk. no:12 Meltem apt. karosu.	71
Şekil 5.30. Abdülhamit cd.no:39 karosu.	72
Şekil 5.31. Güneşli sk. no:32 karosu.	73
Şekil 5.32. Güneşli sk. no:28 Nar apt.karoları.	74
Şekil 5.33. Güneşli sk. no:11 Gülen apt.karoları.	75
Şekil 5.34. Güneşli sk. no:7 karosu.	76
Şekil 5.35. Susam sk. no:1 karosu.	77
Şekil 5.36. Şimşirci sk. no:15 Nur apt. karosu.	78

Şekil 5.37. Yeni Yuva sk. no:12 Mavi yuva apt. karosu. 79
Şekil 5.38. Bakraç sk. no:5 karosu. 80
Şekil 5.39. Kumrulu Yokuşu no:25 Kumrulu apt. karoları. 81
Şekil 5.40. Oba sk. no:14 Gözler apt. karosu. 82
Şekil 5.41. Bakraç sk. no:22 karosu. 83
Şekil 5.42. Bakraç sk. no:21 karosu. 84
Şekil 5.43. Abdülhak Hamit cd. no:8 Sabiha apt. karosu. 85
Şekil 5.44. Abdülhak Hamit cd. no:26 Venüs apt. karosu. 86
Şekil 5.45. Abdülhak Hamit cd. no:28 karosu. 87
Şekil 5.46. Topçu cd. no:18 Vatavalı apt. karosu. 88
Şekil 5.47. Şehit Muhtar cd. no:55 Melek apt. karosu. 89
Şekil 5.48. Şehit Muhtar cd. no:61 karosu. 90
Şekil 5.49. Şehit Muhtar cd. no:41 Zaman apt. karosu. 91
Şekil 5.50. Şehit Muhtar cd. no:39 Zarif apt. karosu. 92
Şekil 5.51. Şehit Muhtar cd. no:30 Nur apt. karosu. 93
Şekil 5.52. Şehit Muhtar cd. no:26 Adalet apt. karosu. 94
Şekil 5.53. Şehit Muhtar cd. no:12 Tanel apt. karosu. 95
Şekil 5.54. Şehit Muhtar cd. no:8 Gür apt. karosu. 96
Şekil 5.55. Şehit Muhtar cd. no:15 Ege apt. karosu. 97
Şekil 5.56. Şehit Muhtar cd. no:13 Tan apt. karosu. 98
Şekil 5.57. Şehit Muhtar cd. no:9 Eden apt. karosu. 99
Şekil 5.58. Lamartin cd. no:20 Gül apt. karoları. 100
Şekil 5.59. Lamartin cd. no:27 Şen apt. karosu. 101
Şekil 5.60. Topçu cd. no:8 Asri apt. karosu. 102
Şekil 5.61. Mete cd. no:12 Ayyıldız apt. karosu. 103
Şekil 5.62. İsmet İnönü cd. no:5 Ulusal apt. karosu. 104
Şekil 5.63. Hacı Ali sk. no:2 karosu. 105
Şekil 5.64. Lüleci Hendek sk. no:64 karosu. 106
Şekil 5.65. Refik Saydam cd. no:43 Roditi han karoları. 107
Şekil 5.66. Meşrutiyet cd. no:108 Merkez apt. karosu. 108
Şekil 5.67. Dolapdere cd. no:253 karosu. 109
Şekil 5.68. Eşref Efendi sk. no:38 karosu. 110
Şekil 5.69. Eşref Efendi sk. no:124 karosu. 111
Şekil 5.70. Bilezikçi sk. no:206 Aceleci apt. karosu. 112
Şekil 5.71. Bilezikçi sk. no:75 Kamelya apt. karosu. 113
Şekil 5.72. Baysungur sk. no:72 Suhulet apt. karoları. 114
Şekil 5.73. Baysungur sk. no:173 Kula apt. karosu. 115
Şekil 5.74. Kurtuluş cd. no:182 Cezairli apt. karosu. 116
Şekil 5.75. Kurtuluş cd. no:176 Sam apt. karosu. 117
Şekil 5.76. Kurtuluş cd. no:146 Tepe apt. karosu. 118
Şekil 5.77. Kurtuluş cd. no:136/1 Dr. Ziya Ağıcı apt. karosu. 119
Şekil 5.78. Kurtuluş cd. no:32-30 Zafer apt. karosu. 120
Şekil 5.79. Kurtuluş cd. no:91 Güneş apt. karosu. 121
Şekil 5.80. Baruthane cd. no:52 karosu. 122
Şekil 5.81. Türkbeyi sk. no:70 karosu. 123

ÖZET

Apartman birkaç katlı ve her katında bir veya birkaç daire bulunan yapıdır. Batı'da sanayi devrimi sonrası oluşan koşullarda büyük nüfus yığılması olmuştur. Sanayi kentindeki bu büyük nüfusların, sanayi ve ticaretin yoğunlaştığı bölgelere erişebilmeleri için konut ihtiyaçları oluşmuş bu süreçte bir bina tipi olarak apartmanlar ortaya çıkmışlardır. Böylece, apartman modern sanayi toplumlarının yeni belirmiş orta tabakalarının, işçi ve memurlarının konutu olmuştur.

İstanbul'da ise apartmanlar kenti batılı bir görünüme kavuşturma düşüncesiyle ortaya çıkmışlardır. İlk apartmanlar azınlıkların ve Levantenlerin genel nüfusu oluşturduğu Beyoğlu ve Galata semtlerinde batılı tipolojilere olan ilgi neticesinde, bir taklitle yapılmışlardır. Daha sonra apartman, Müslüman halkın yerleştiği Şişli, Cihangir, Nişantaşı, Teşvikiye, Maçka gibi semtlere modern olma isteğiyle yayılmıştır.

Batılılaşma süreci içinde, Batı'dan gelen tipolojiye göre inşa edilmiş olan apartmanın süslemesinin bir unsuru olan apartman karoları da aynı tipolojik çerçeve içinde yerini almıştır.

Bu çalışmada İstanbul'un çeşitli semtlerinde yer alan apartmanların karolarının belgelenmeye değer özellikler taşıdıkları ortaya çıkmıştır. Bu karoların motif özellikleri, renkleri, apartmana kazandırdıkları zengin, ayrıcalıklı atmosfer ile ayrı bir önem taşıdıkları görülmüştür. İstanbul'daki apartman karolarından ele alınan 81 apartmana ait 91 karo çok çeşitli renk ve motiftedir. Bazı apartmanlarda birkaç renk ve motifte karo kullanıldığı tespit edilmiştir. Bir statüko göstergesi olarak da algılanan apartmanın ayrı katlarda birkaç renk ve motifte karo bulundurmasının bu statükoyu vurguladığı ve arttırdığı düşünülmüş olmalıdır. Karoların bazen panolu bazen panosuz olarak değerlendirildikleri görülmüştür. 91 karodan 84'ü panolu, 7'si panosuzdur. Ele alınan 91 karonun 78'i geometrik, 1'i bitkisel, 12'si bitkisel-geometrik motiflidir. 45 bordürsüz, 46 bordürlü karo vardır. En çok kullanılan motifler sekizgen motifler, dörtgen motifler, dairesel motifler, yıldız motifleri, küp motifleri, stilize bitki motifleridir. Karoların renk özellikleri bakımından da büyük bir çeşitliliğe sahip oldukları görülmektedir. En çok kullanılan renkler beyaz, siyah, gri ve tonları, kırmızı ve tonları, sarı ve tonları, yeşil ve tonları, mavi ve tonları, kahverengi ve tonları ve pembedir.

Ele alınan İstanbul'daki apartman karolarının motif özelliğinin büyük bir bölümü Batı'daki karoların motif özelliklerine göre biçimlenmiştir. Bu karoların Batı'daki apartmanlarla motif benzerlikleri vardır. Ayrıca İslam geleneğindeki çini süslemelerinin ve özellikle de Elhamra Sarayı'nın çini süslemelerinin İstanbul apartmanlarının karolarında motif olarak kullanıldıkları görülmüştür. Bu durum, 19. yüzyılda oryantal ilginin yoğun olarak yaşandığı Batı'da Elhamra Sarayı'nın çini motiflerinin çalışılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Batı bu motifleri kendi süsleme etkinliğinde değerlendirmiştir. Batılılaşma süreci içinde de bu motifler İstanbul apartman karolarına ulaşmıştır.

Apartman karolarının yoğun iş trafiğinin olduğu binalarda yıprandığı tespit edilmiştir. Bununla beraber metruk olmayan, yüz yıllık apartmanların karoları dahi oldukça yeni görünmektedir. Netice itibarıyla, apartman karolarının üzerinde hem süsleme değerleri hem de apartman için yüklendikleri anlam bakımından dikkatle durulması gerekmektedir.

SUMMARY

Apartment is a kind of building which has several floors, and one or two storeys at each floors. After the industrial revolution of the West, a big population explosion under the extraordinary conditions has happened. Housing for this population in the cities has been a need to reach the regions at where the industry and trade has taken place. In this process, apartments have emerged as the building type. Thus, the apartment type buildings have been the housing types of the modern industrial societies, the new emerged middle class, workers and officials.

But in İstanbul, apartments have emerged as converting the appearance of the city into the western type structures. As imitating the western typologies, the first apartments were constructed in Beyoğlu, and Galata districts in which the minorities and levantines were living, After that, the apartments have been constructed in Şişli, Cihangir, Nişantaşı, Teşvikiye and Maçka in where the Muslim society were dwelling because of the demand of being modern.

In the westernization process, also the apartment floor tiles have taken their places in the ornamentation and decoration works of the apartments which were constructed according to the same typological elements.

In this study, it is understood that the tiles of the apartments located in the various districts of İstanbul are having the features which are valuable and should be documented. It was observed that these tiles with the motive features, colors, and their atmosphere adding contributions to the apartments, have a special importance. Totally 91 tiles which are evaluated from 81 apartments of İstanbul are in various colors and motives. It was detected that in some apartments that the tiles have been used in some colors and motives. As the apartments were admitted as an indication of the status quo, it may be thought that using of the several colors and motives at each floors have stressed and increased this status quo. It was observed that tiles were evaluated with panels or without panels. It was detected that 84 of the tiles are with panels and 7 of them are without panels. It was observed that 78 tiles out of 91 of the tiles which were evaluated are in geometrical figures, 1 of them are in vegetal figures, 12 of them are in vegetal-geometrical motives. There are 46 tiles with bordures and 45 tiles without bordures. The most used motives are octagonal, rectangle, circle, star, cubic and stylized vegetal motives. It is seen that those tiles have a very big variety in terms of the colors. The most used colors are white, black, grey and its tones, red and its tones, yellow and its tones, gren and its tones, blue and its tones, brown and its stones and pink.
The motive features of the most of the tiles belong to the apartments in İstanbul which are evaluated have been stylized according to the motive features of the tiles of the western understanding. There is a similarity in terms of motives between those tiles and the tiles of the apartments of the west. Furthermore, it was observed

that the Islamic traditional ornaments of the tiles and also ornaments of the tiles of the Elhamra Palace have been used as motives at the tiles of the apartments of İstanbul. The reason of this situation causes from the west as the tile motives of Elhamra Palace have been applied in the west at where the oriental approach of 19th century have been experienced. The West has evaluated these motives in its ornamentation activities. Also in the westernization process, these motives have reached to the tiles of the apartments of Istanbul.

It was detected that the tiles of the apartments have been damaged due to the intensive business traffic. At the same time, even the tiles of the some apartments which are not actually deserted and having hundred year of age, are seemed quite new. In conclusion, both the ornamentation values of the tiles and the meaning of the tiles for the apartments should be taken into consideration.

1. GİRİŞ

1.1. Giriş ve Çalışmanın Amacı

Apartman, 19. yüzyılda, Batı'da, sanayi devrimi sonrası oluşan koşullarda ortaya çıkmış bir konut tipidir. Sanayi kentindeki yoğun nüfusların, sanayi ve ticaretin yoğunlaştığı bölgelere erişebilmek için konut ihtiyaçları olmuş, bu süreç içinde de apartmanlar ortaya çıkmışlardır.

Batılılaşma süreci içinde bizde de apartmanlar ortaya çıkmıştır. Bu daha çok kentleri batılı bir görünüme kavuşturmak amacıyla batı bina tipolojilerinin kabulü yoluyla gerçekleşmiştir. İlk apartman yapıları azınlık ve Levanten nüfusun yoğun olduğu Beyoğlu ve Galata semtlerinde ortaya çıkmıştır. Daha sonra da Müslüman kesimin yerleştiği Cihangir, Teşvikiye, Nişantaşı, Şişli gibi semtlerde apartmanlar görünmüştür.

Apartman konut olmasının yanı sıra bir kimlik olarak, bir statü göstergesi olarak da görülmüştür. Dolayısıyla onun süslenmesi de salt bir süslemenin yanında bu göstergeye bir katkı olarak da algılanmıştır.

Bu çalışmanın amacı İstanbul'un çeşitli semtlerindeki apartman karolarının tespitini yapmak, motif özelliklerini, yüklendikleri anlam ve önemi ortaya koymaktır.

Çalışma kapsamında İstanbul'da apartmanların ilk defa göründüğü bölgelerde ve çeşitli semtlerde bulunan 81 apartmandan 91 karo incelenerek, motif özellikleri saptanmış ve belgelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde önce apartman olgusu üzerinde durulmuştur. Apartmanın ne tür bir anlam yüklendiği ele alınmıştır. Daha sonra Batı'da kentsel dönüşüm ve apartmanların ortaya çıkış sebepleri ve İstanbul'da kentsel dönüşüm ve

apartman olgusu üzerinde durulmuştur. Böylelikle apartmanın tarihsel perspektifte değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü bölümde tarihsel süreç içinde döşemenin süslenmesi ele alınarak apartman karolarına tarihsel bir zemin hazırlanmıştır.

Dördüncü bölümde ise İstanbul'daki apartman karolarının motif özellikleri ele alınarak tespitler yapılmış, ayrıca kataloglama ile ele alınan karoların özellikleri birer katalog içinde fotoğraflarla gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde daha önce ulaşılan veriler ışığında tespitler yapılmış ve ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi için, literatür araştırmasıyla beraber, İstanbul'un çeşitli semtlerindeki 167 apartman ve bu apartmanlara ait 187 karo fotoğraflanmıştır. Çalışmada, bunların arasından seçme yapılarak, 81 apartmana ait 91 karo kullanılmıştır. Literatür çalışmasıyla tarihsel perspektiften alınarak zemin kazandırılan konu, fotoğraflama ve kataloglama çalışmasıyla da motif özellikleriyle ortaya konmuştur.

2. APARTMAN OLGUSU VE APARTMANLARIN ORTAYA ÇIKIŞI

2.1. Apartman

Apartman, birkaç katlı ve her katında bir veya birkaç daire bulunan yapı olarak tanımlanmaktadır.

Apartman, modern sanayi toplumlarının yeni belirmiş orta tabakalarının, işçi ve memurların konutu olarak onlarla beraber doğmuştur. Toplumun orta tabaka yaratma biçimine ve hızına bağlı olarak da gelişmiştir (Kıray, 1979, s.139).

Karoly Kos'a göre ise yüksek yapıların, apartmanların yapılmasında, medeniyetin "en göze çarpanı yapma isteği" rol oynamıştır (Kos, 1995, s.103).

Batı kentlerinde sanayileşmenin büyük nüfusları dar alanda tutma zorunluluğundan doğan apartman, İstanbul'da bir zorunluluktan ziyade batıyı taklit etme sonucu olarak yapılmaya başlanmıştır.

İstanbul için de koşulların zorlamasından önce, başlangıçta apartman, modern olmanın bir sonucu, özelliği gibi karşılanmış, toplumda, öylesi bir havayla tutunmuştur.

Dolayısıyla apartman, modernliğin, farklılığın, toplumda üstün bir statünün, prestijin ifadesi olarak var olmuştur.

Ranta dönük uygulamalarla çirkinleşse bile apartman, halen, plazalar halinde gittikçe yükselerek, bu gizil gücünü korumaya devam etmektedir.

2.2. Batı'da Kentsel Dönüşüm ve Apartmanların Ortaya Çıkışı

Batı'da apartman gibi toplu yaşam birimlerinin tarihi çok eski devirlere dek uzanmaktadır. Roma imparatorluğunda büyük kentlerin artan nüfusu sonucunda çok zengin olanların konutları dışında bireysel konut ya da "domus" ortadan kalkmış, bunun yerini ise toplu yaşam birimleri "insula" lar almıştı. Dört katlı yapılar olağandı, bunların yanında altı, yedi ve hatta sekiz katlı yapılar da yapılıyordu.

16. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasında yani sanayileşmenin hemen öncesine dek Avrupa'da kentsel mekan değişikliğini hazırlayan, ticaretin ve yönetim merkezlerinin hızla büyümesi gerçekleşmiştir. 16. yüzyıldan başlayarak da Avrupa'da yüksek binalar, önce Paris'te ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde belli başlı kentlerde yoğun nüfus artışları gerçekleşmiştir. Londra 16. yüzyılda 250.000 nüfusu barındırırken 18. yüzyılda 800.000 olmuştur, Paris 180.000'den 670.000'e ulaşmıştır. Böylelikle 16. yüzyılın başında " Dünya kenti" olan İstanbul'dan sonra ikinci Paris ve yine aynı dönemde dokuzuncu sırada Londra bulunurken 18. yüzyılda Londra birinci sırayı almış, Paris bu büyüklük açısından ikinci olurken İstanbul ancak beşinci olabilmiştir (Kılınçaslan, 1981, s.32).

Batı'da kentsel dönüşüm esas itibarıyla sanayi devrimiyle gerçekleşmiştir. Sanayi devrimiyle yollar, köprüler, demir yolları, su kanalları, şebeke inşaatları, kamu binaları, konutlar v.b. yapıların yoğun inşaatı gerçekleştirilmiş, bu da geleneksel kentin çehresini büsbütün değiştirmiştir.

Sanayi devrimiyle ortaya çıkan tüm bu inşaat etkinliği, inşaat tekniğindeki buluşlar, taş, tuğla, odun gibi geleneksel malzemelerin daha rasyonel işlenmeye başlanması, bunlara dökme demir, cam ve daha sonraları çimento gibi yeni malzemelerin katılması ve sanayi kentinin yoğun nüfus artışının zorlaması sonucunda gerçekleştirilmiştir. Yoğun nüfus artışı, o zamana dek görülmedik ölçüde konut yapımını zorunlu kılmıştır. Kamu görevlerinin genişlemesi daha büyük kamu binaları gerektirirken, iş alanlarının çoğalması ve uzmanlık çeşitlerinin ilerlemesi ise, daima yeni ve değişik yapı tiplerinin doğmasına yol açmıştır.

Bu nüfus yoğunlaşması, ticaret ve servet birikimi aşamasında işyerleri ile konutlar birbirlerinden ayrılmaya başlamışlardır. Oysa sanayi öncesi toplumunda bu ayrışma yoktur. Nüfusun büyük çoğunluğunun çalıştığı yerle oturduğu yer, iş yeri ile konutu farklılaşmamıştır, aynı yapı içindedirler. Ayrı olanlar ise bir yürüme mesafesinde bulunmaktadırlar (Kıray, 1979, s.138).

Bu yeni ve değişik yapı tipleri hem yeni inşaat teknikleri ve hem de yeni inşaat malzemeleri kullanılarak çoklukla yapılırken, bununla beraber, sanayi devrimi sonucu, fabrikaların çevresinde, adeta fışkıran konutların inşaat metodu aynı kalmıştır. Sanayi kentinin dönüşümünün kökeninde büyük çaplı teknik ilerlemeler bulunmasına karşılık konut alanında teknik anlamda bir ilerleme olmamıştır (Benovolo, 1960, s. 51). Sanayi devrimi öncesi nasıl ev yapılıyordu ise sanayi devrimi sonrası da aynı şekilde ev yapılmıştır. Öyle ki 19. yüzyılın ilk yarısında konutların kalitesi gittikçe kötüleşir. Hatta, bu dönemde, konut olarak, kümesi andırır barakalar da yapılmaktadır (Benovolo, 1960, s. 54).

1835 yılından itibaren, Batı'da, belediye yönetimlerinin seçim yoluyla iş başına gelmeye başlamasıyla, kent, inşaat, ulaşım, yol, donanım ve planlama konularında bütün kamu girişimlerini denetleyen demokratik bir otoriteye kavuşur. Batı da modern kentçilik anlayışı da bu sırada, 1830 ile 1850 arasında doğar.

Bununla beraber, yönetimsel anlamda gerçekleştirilenler, sürekli büyüyen ve sürekli nüfusu artan sanayi kentine, tam bir çözüm getirmez. Sanayi kentinin işçilerinin mahalleleri çirkin, tıklım tıklım insanla dolu, sağlığa elverişsiz yerlerdir. Lağım şebekesi yoktur. Bu da yoğun pisliğe ve salgın hastalıklara neden olmaktadır. Bu salgın hastalıkların işçi mahallelerinden aristokrat ve burjuva semtlerine sıçraması, sağlık sorunlarının da giderek büyümesi modern kentçilik yönünde yeni çözümler aranmasını hızlandırmıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısında çıkarılan yasalarla, kentlerde, ekonomik, düzenli konutlar yapılmaya başlanır. Fakat bu durum da, özellikle işçi mahallelerinin tekdüze, boğucu bir görünüme girmesine neden olur. Kent planlamasının ortaya çıkardığı, cetvelle çizilmiş yollar, geometriğe uygun binalar, meydanlar, parklar da sıkıntı sebebidir.

Aslında gittikçe devleşen kentlerde böylesi bir düzen ve uyumu gerçekleştirme düşüncesi, ilk olarak, 19. yüzyılın başlarında, ütopik kent tasarımcılarında görülür. Onlar, sanayi kentine derin bir güvensizlik duyarlar ve bu kentlerde düzen ve uyumu yeniden kurmanın imkansızlığına inanarak, kent hayatının akıldışı görünen biçimlerinin yerini, salt akılla dikte edilen, tamamıyla farklı başka biçimlerin almasını isterler. Böylece sanayi kentinin karşısına kendilerinin kurgulamış olduğu ideal kenti koyarlar (Benovolo, 1960, s. 191).

19. yüzyılın ikinci yarısında ekonomik, teknolojik, endüstriyel hızlı büyümenin ve sanayi kentinin beraberinde getirdiği estetik, sanatsal tasarımsal sorunlar da, bu dönem için, bir başka memnuniyetsizlik alanı olmuştur. Bu sorunlar karşısında da reform istekleri ortaya çıkmıştır. Bu reform isteklerinden en önemlisi de John Ruskin ve William Morris'in sanayileşmenin getirdiği seri üretimle meydana çıkan sanayi kenti toplumu, bu toplumdaki yabancılaşma olgusu, çevre kirliliği, ucuz ve kalitesiz üretimler karşısındaki menfi düşüncelerinden neşet bulmuş Arts and Crafts hareketi olmuştur. Bu hareket için hem kent hem de kentte yaşayanların günlük kullanım eşyaları demek olan çevrenin iyileştirilmesi yeni bir insan tipinin gelişmesine müsaade edecek ilk şarttır. Bu da makinenin seri olarak ürettikleriyle değil el işçiliği yöntemlerini kullanarak yapılan üretimle mümkün olabilecektir (De Noblet, 1988, s. 54).

Tüm bu reform isteklerinin ötesinde sanayi kentindeki yoğun nüfus artışı da bir yandan süregitmiştir. 19. yüzyılda batı devletleri kolonileştirdikleri ülkelere göç de verseler, kentlerde büyük nüfus artışları gerçekleşmiştir. Londra 1850 yılında 2.362.100 nüfusa sahip bir kent iken 1890'da 4.211.700 nüfusa ulaşmıştır. New York aynı dönem içinde 660.000 olan nüfusunu 2.740.600'e yükseltmiştir. Paris 1.053.300 nüfustan 2.448.000 nüfusa ulaşmıştır (Kılıçaslan, 1981, s.41).

Büyük nüfusları barındıran kentlerdeki sayıları yüz binlere varan yeni orta tabakaların, fabrikaları ve ofisleri dolduran işçi ve memurların, kentlerde aynı yörelerde, ticaretin ve sanayinin yoğunlaştığı bölgelerde yerleşmiş olan fabrika ve işyerlerine erişilebilecek konumda konut ihtiyaçları oluşmuştur. Tüm bu insanlar aşağı yukarı aynı uzaklıkta, aynı koşullarda yaşamak, oturmak için konut edinmeyi istemektedirler. Böylelikle ilk önce üst orta sınıfların konutları önce pansiyonlara

daha sonrada küçük dairelere çevrilmiş, daha sonra da, kendiliğinden tarihsel süreç içinde gelişen bu zorlamayla, aynı toprakta çok birimli yapılar, apartmanlar yapılmışlardır.

Batı için apartmanlaşma süreci, 20. yüzyılda yine birtakım koşulların zorlaması ve bu koşulların kendine has özel durumları çerçevesinde biçimlenmiş ve devam etmiştir. 1919-34 arasında Avrupa'da dünya savaşının sonuçlarının getirdiği koşullarda, çoğunluğu hükümetlerin desteklediği kamu hizmeti kuruluşları tarafından inşa edilen pek çok büyük konut projesi gerçekleştirilir. Savaştan en çok etkilenen ülkelerden biri olan Almanya yapım maliyeti ucuz, endüstriyel yapım yöntemlerinin kullanıldığı, yoğunluğu yüksek apartmanlardan oluşan sosyal konutlar yapmıştır. İkinci Dünya savaşından sonra da daha kötü koşullarda bulunan Avrupa'da sosyal koşullar, nüfus kaymaları ve kentlerdeki büyük işçi yoğunlaşmaları ile gerçekleşen nüfus artışı apartmanların yapımını hızlandırmıştır.

2.3. İstanbul'da Kentsel Dönüşüm ve Apartman Olgusu

İstanbul dünyanın en büyük kentlerinden biri olmasına rağmen, yatayda gelişmiş bir kentti. Kanuni dönemine dek konutlar büyük çoğunlukla tek katlıdır. Kerpiçten, moloz taştan ve tuğladan yapılmışlardır (Kuban, 1998, s. 23). 18. yüzyılda ise kent çoğunlukla iki katlı bir yapı yoğunluğunu sergiliyordu. 18. yüzyıldan itibaren kentin bu karakteri giderek bozulmaya başladı. Ancak 1950'lere dek büsbütün ortadan kalkmadı. Karoly Kos, İstanbul'un bu eski, birbirine bitişik olan, her bir katının üçer metre yükseklikte olduğu iki katlı konutlarının, İstanbul'un sanat eserleriyle ölçü ve oran olarak uyumlu olduğunu düşünmekte ve bunların ölçülerini değiştirmenin söz konusu dahi olamayacağını söylemektedir. O'na göre Avrupa ölçülerine, standartlarına göre bir ölçek değişikliği bin beş yüz yıldan beri burada var olan hemen hemen her şeyi yeniden değiştirmeyi gerektirecektir (Kos, 1995, s.111).

19. yüzyıla kadar kent, kara yönündeki surların dışına da bir iki mahalle dışında yayılma göstermemiştir. Bununla beraber 15. yüzyıldan itibaren kentin Haliç ve Boğaziçi kıyıları boyunca geliştiği, Üsküdar'da mahalleler oluştuğu görülür. Kentin nüfusunun sur dışındaki kentsel yayılma neticesinde sur dışında yerleşmesi, esas

kentin, sur içinin, yoğun bir kent karakteri almasını engellemiş ve 20. yüzyıla değin de sur içi bahçeli bir Anadolu kentinin özelliklerine sahip bir yer olarak kalmayı sürdürmüştür (Kuban, 1998, s.22).

Osmanlı ekonomisinin kapitalist ilişkiler içinde dünya ekonomisiyle eklemlenmeye başlaması sonucunda merkezinde bankalar, sigorta şirketleri, iş hanları ve oteller kurulmuştur. Bu bağlantılar yeni alt yapıları gerektirmiştir. Modernite projesi bağlamında devletin kurumsallaşması ve yeni bürokrasinin oluşması neticesinde yine merkezde büyük devlet daireleri oluşturulmuş, böylece de kentin merkezi büyümüş, işlevleri açısından çeşitlenmiş, modern ve geleneksel kesimler farklılaşmışlardır (Tekeli, 1998, s.2).

İstanbul'daki bu farklılaşma ve bunun neticesindeki yenilenmesi 19. yüzyılda başlamıştır. 1838 yılında gerçekleşen İngiliz-Türk ticaret anlaşması ve onu takip eden benzer nitelikteki anlaşmalar ile 1839 yılında ilan edilen Tanzimat fermanı İstanbul'un kentsel değişimini başlatan temel adımlar olmuşlardır. Böylece Osmanlı yönetiminin modernleşmesine ve Avrupa güçlerinin ticari girişim ve endüstriyel yatırımlarına yol açılmıştır.

Tanzimat fermanının hazırlayıcılarından olan Sadrazam Mustafa Reşit Paşa, Londra'dan 1836 yılında padişaha gönderdiği mektupta, Avrupa gazetelerinde sık sık yer alan Türk ahşap yapı sistemine yöneltilen eleştirilerden bahsetmektedir. Türk ahşap yapı sistemi yerleşim alanlarını yakıp yok eden yangınların temel nedeni olarak gösterilmektedir. Mustafa Reşit Paşa, bu sebeple, " geometri kurallarına uygun sokaklar" istemekte ve geleneksel ahşap konutların yerine, " yeni bir üslup ve çekici bir biçimde" aynı Avrupa'daki gibi taş ve kagir yapıların yapılması noktasında çalışılabileceğinden söz etmektedir. Mektup, ayrıca, Avrupa'da moda olan üslupta ev ve dükkanların inşası ve ileri zamanlarda uzatılması ve genişletilmesi imkanı da olacak olan yolların açılması için uzman mühendislerin ve mimarların kullanımını da salık vermektedir (Barillari, Godoli, 1997, s.11).

Modernite çerçevesinde arzulanan kentsel dönüşümü bir planlama içinde gerçekleştirme çabaları da ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, kentsel sorunlara duyarlılık ve Batılı kentlere ilginin de işaretlerinden biri olarak İstanbul'un ilk

planlama çalışması 1836-1837 arasında Von Moltke'ye yaptırılır. Yine İstanbul için Ebniye Nizamnamesi 1848'de, 1864'de devletin tamamı için benzer bir nizamname ve 1882'de de Ebniye Kanunu yürürlüğe kondu. Böylesi planlar kentsel dönüşümü ilk etapta düzene sokmada etkili olmayacaktır. Bu planlamada temel alınan unsur yangınlar olacaktır. Yol ağının dik açılı, düzgün şemalara göre düzenlenmesi, ahşap konut dokusunun yenilenmesi gibi girişimler yangınların harap ettiği alanlar için yapılan düzenlemelerle desteklenmiştir (Barillari, Godoli, 1997, s.12). İstanbul'da 1853 ile 1906 yılları arasında 229 yangın olmuştur. Bunların arasında en yıkıcı olanlar 1856 Aksaray, 1865 Hocapaşa, 1870 Beyoğlu yangınlarıdır.

Kentsel farklılaşmayı, gelişmeyi bir düzene sokma ihtiyacı, aynı zamanda, 19. yüzyılın ikinci yarısındaki hızlı nüfus artışının da zorladığı bir şeydir. İstanbul'un nüfusu 1844'de 391.000 iken 1886'da 851.000'e ulaşmıştır.

Yönetimsel bir gelişme olarak 1857 yılında İstanbul'un 14 yönetim bölgesine ayrılması önemli bir reform hareketi olmuştur. 6. bölgeyi oluşturan Galata, Beyoğlu, Tophane kesimi, aynı yıl belediye tüzüğüne de kavuşarak deneysel belediye statüsü almışlardır. Bu statü, 1871'de bütün kente yayılacaktır. 6. bölgede halkın %47'sini yabancılar oluşturmaktadır. Buradaki yabancılara uygun kentsel koşulların sağlanması için gerçekleştirilen bu atılımı Batılı devletler de desteklemişlerdir. Hemen sonrasında Galata ve Beyoğlu semtlerinde, Batılı devletlere reform yapma yolundaki kararlılığı da ispatlamak istercesine kentsel dönüşüm izinde çalışmalar gerçekleştirilir. Ana yolların kaldırımları yapılır, aydınlatma çalışmaları başlatılır, Karaköy meydanı açılır. Galata surlarının yıkımına başlanır ve yeni yollar açılır. Tünel projesi gerçekleştirilir. Karaköy'ü şimdiki İstiklal caddesine bağlar bu tünel ve orada bulunduğu bölgelerden Taksim'e kadar da bir atlı tramvay hattı uzanır. Yönetimle ilgili reformlar, inşa ile ilgili çıkarılan yönetmelikler, 6. bölgeyi kentin modernleşmesinde ayrıcalıklı bir konuma getirdi. Burası Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'nın yaklaşık elli yıl önce padişah II. Mahmut'a gönderdiği mektubunda kentin tamamı için arzuladığı gibi "yeni bir üslup ve çekici bir biçimde", Batılı tipolojilerin eklendiği çok geniş bir yapı değişimine kavuşmaya başladı.

Bu bölgede egemen olan inşaat etkinliği, daha çok, Müslümanların yaşam alışkanlıklarına uymayan, yabancı bir tipolojiye, apartman inşaatına yönlenmiştir.

Böylece, İstanbul'da, Galata ve Beyoğlu'nda Levanten nüfusa ait ilk yapılar ortaya çıkmaya başlamışlardır. Beyoğlu'nda ilk apartman yapımı 1882'de gerçekleşmiştir. Tünel'deki Seferoğlu Apartmanı Galata'daki ilk apartmanlardandır. Beyoğlu'ndaki Botter Evi de 1901 tarihlidir. İstanbul'un Galata ve Beyoğlu semtlerinde Müslüman olmayan halkın yaşadıkları bu bölgelerdeki orta tabakaların konutları olarak ortaya çıkan apartman yapıları, daha sonraları, Müslüman halkın da bu yeni konut tipine talebinin oluşmasıyla Maçka, Teşvikiye, Nişantaşı ve Cihangir gibi semtlere de yayılmışlardır.

Galata ve Beyoğlu'ndaki ilk apartmanlar daha çok kiralık olan binalardır. Bu sebeple az bir masrafla tamamlanmalarına çalışılıyor, masraftan kaçınmanın yolu olarak da binalara hafif bir cephe makyajı yeterli görülüyordu. Başlıca amaç, bina yapılabilecek araziden azami bir biçimde yararlanmak oluyordu. Bu sebeple de giriş katı haricinde üç, dört katlı apartmanlar yapılıyordu. Arazinin geniş bir caddeye, meydana baktığı durumlarda ise kat sayısı, giriş katı ile birinci kat arasına bir asma kat çıkarak yahut da, binaya bir çatı katı ekleyerek beşe çıkıyordu. İnşa edilen apartmanlar kule-ev görünümünde idiler ve o sıralarda Belçika ve Hollanda'da tasarlanan apartmanlara benzer morfolojik özellikler taşımaktaydılar. Bu ülkelerdeki apartmanlar, bununla beraber, çok katlı tek aile tipinde ya da ev-dükkan birlikteliğinde düşünülmüş yapılar iken, Beyoğlu ve Galata'da yapılan apartmanlar her katta bir daire bulunan tipte idiler (Barillari, Godoli, 1997, s. 136).

Apartmanlar, yüksek kazanç getirecek yatırımlar olarak değerlendiriliyorlardı. Bu durum da mimarlara, kalfalara, özellikle iç mekanların düzenlenmesinde, önemli kısıtlamalar getirmekteydi. Avrupa'nın burjuva apartmanlarında, oturanların sosyal statüsünü temsil etme ve ziyaretçiyi etkileme işlevi yüklenen, bu sebeple zengin malzemeyle bezenmiş görüntüsünü veren giriş ve geniş merdivenler bulunmaktaydı. Oysa ki, Galata ve Beyoğlu'ndaki apartmanlarda eksikti bunlar. Galata ve Beyoğlu apartmanlarına genellikle dar bir koridordan girilir sıkışık ve dik bir merdivene ulaşılırdı. Daha büyük boyutlardaki apartmanlarda ise koridorun yerini bir giriş holü alabiliyordu. Böylesi bir durumda, Avrupa'dakilerle karşılaştırılamasa bile, çok masraflı olmayan malzemelerden yapılmış iyi bir süsleme gerçekleştirilirdi (Barillari, Godoli,1997, s.138).

Böylece 19. yüzyıl, Batı'nın ekonomik hegemonyasının sürdüğü yıllarda her yeni yapının, apartmanların da, kendine has kimi özellikler taşımakla birlikte, ithal örneklere göre biçimlendiği ve inşa edildiği bir dönem olmuştur. Avrupa seçmeci üslupları ve yüzyılın sonunda Art Nouveau üslubunda bir mimari gelişmiş ve İstanbul'a semt semt Avrupa kentlerinin havasını taşımıştır.

I.Dünya savaşından önce de İstanbul'un batılılaşan semtlerinde büyümesi ve değişmesi devam etmiştir. Toplumun üst sınıflarını oluşturan kesim Beyoğlu, Harbiye, Nişantaşı, Şişli ve Kadıköy'e yerleşmeye başlarlar. Aynı sıralarda, sur içi, Üsküdar, Eyüp gibi semtler ise nüfus kaybederler ve sosyal statüleri de düşer (Kuban, 1998, s.41). Osmanlı devletinin son dönemlerinde Galata, Beyoğlu, Yeniköy, Tarabya, Moda ve Büyükada, İstanbul'un herhangi bir Batı kentinden farkı olmayan semtleri olmuşlardır artık.

İstanbul'un tarihi yarımadadaki ilk apartman binası ise Laleli'deki Harikzedegan apartmanları olmuştur. Bu apartmanlar, 1918 yılındaki yangında evsiz kalan dar gelirliler için 1920'de başlanıp 1922'de de tamamlanmışlardır. Batı'daki benzerlerinden izler taşısa da Harikzedegan apartmanları, Osmanlı mimarisinden alınan biçimsel öğeleri ile, aynı zamanda, I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın örnek yapılarındandır. Ayrıca bu apartmanlar içerdiği konut biriminin çokluğu ile Türkiye'nin ilk toplu konut örneği olarak kabul edilmektedir.

Bununla beraber, Cumhuriyet'in ilk on yılında İstanbul fazla bir değişikliğe uğramamıştır. Türk toplumundaki yapısal değişikliğe bağlı olarak apartmanlaşmanın 1930'lardan itibaren hızla yaygınlaştığı görülmüştür. Bu tarihe dek çok katlı ve çok daireli bir apartmanın yaptırılması için gerekli yatırıma sahip olanların sayılarının yetersiz olması apartman yapımını sınırlamıştır. Bu tarihten sonra ise Beyoğlu, Ayaspaşa, Nişantaşı, Şişli gibi şehrin prestijli semtlerinde, Cumhuriyet döneminin yeni zenginleri, modaya uymak ve itibar kazanmak için, "moderen" hayatı simgeleyen apartmanlar yaptırmışlardır. Apartmanı yaptıranların ve kullananların, binayı yaptırırken ve kullanırken kendilerinin hissettiği ve toplumun da bahşettiği ayrıcalıklı konumları, 1950'li yıllara dek yapılan apartmanların daha bir özenle, daha nitelikli olarak gerçekleştirilmelerini sağlamıştır.

Bununla birlikte, iki dünya savaşı arasında, tüm dünyanın ekonomik anlamda hissettiği sıkıntı, Türkiye'de de hissedilmiş ve bu durum, İstanbul'da önemli bir imar etkinliğine de izin vermemişti. Bu sebeple, II. Dünya savaşı sonrası İstanbul'u I. Dünya savaşı sonrası İstanbul'undan çok farklı bir yapı göstermiyordu (Kuban, 1998, s.42). Fakat çok partili dönem, Amerikan yardımı, bir an evvel Türk toplumunu köylülükten kurtarıp kentli yapmanın telaşı, kente yoğun göç ve imar etkinliğinin politik amaçlar için kullanılmak istenmesi, 1950'lerden sonra İstanbul'un çehresini büsbütün değiştirecektir.

1950'lerden sonra yapılan apartmanlar, artık bir moda, bir modern olma kimliği kazanmadan ziyade kentsel rantı arttırmak için yapılmaya başlanmışlardır. 1955'te kat mülkiyeti kanununun çıkarılması apartmanlaşma sürecinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Hızlı kentleşme, arsa fiyatlarındaki artışlar, orta sınıfların konut sorununa kat mülkiyeti ile çözüm aranması sonucunu doğurmuştur. Bu dönemde apartman yapımı çok büyük bir hızla artmıştır. Bu dönemde yapılan yanlışlıklar sebebiyle bina niteliği bozulmuş, yüksek karı amaçlayan bu süreçte İstanbul'un dokusunu ve görünümünü büyük ölçüde değiştirmiştir.

1950'lerin sonlarından itibaren ve 1960-1970'lerde büyük ölçekli proje uygulamaları neticesinde çok sayıda apartman inşası gerçekleştirilmiştir. Bu apartmanlar genellikle orta ve üst-orta gelir gruplarının taleplerini karşılamaya yönelik olmuştur. 1980'li yıllarda ise lüks toplu apartman inşaatları dikkati çekmektedir. Bu tarz özenle tasarlanmış apartmanlar ise yüksek gelir gruplarını hedeflemiştir. Günümüzde de apartman inşaatları hem tek olarak hem de büyük siteler halinde çeşitli bölgelerde büyük bir hızla devamedegelmektedir.

3. MİMARİ SÜSLEMEDE DÖŞEME

3.1 Döşeme ve Döşemeyi Süsleme Alanı Olarak Değerlendirme Düşüncesi

Döşeme bulunduğu mekana en uygun kullanış sağlayan, mekanın kullanılışıyla ilgili fiziksel, mekanik etkenlerden doğan işlevleri, estetik kaygı ve mimari istekleri de dikkate alarak karşılayan bir yapı bileşenidir.

Dekoratif duvar kaplamaları gibi dekoratif döşeme kaplamaları da mimari süslemenin mantıki bir uzantısı gibi görünse de, döşeme, Türk ve İslam sanatında, yapıya eklemlenmiş bir süsleme alanı olarak tam anlamıyla değerlendirilmemiştir. Türk ve İslam sanatında, duvarlar süsleme alanı olarak ele alınırken, döşemede, yapıya eklemlenmemiş olan halı, kilim kullanılmıştır. Bu bir inanç ve örf sonucudur denebilir. Çünkü camiye ayakkabılar çıkarılarak girilir. Aynı şekilde, Müslüman evi de bir ibadet alanı olarak da hizmet gördüğünden oraya da ayakkabısız girilir. Oysa Batı'da farklı bir inanç ve gelenek sebebiyle yapıya eklemlenmiş mimari süslemede döşeme öteden beri kullanılan bir alan olmuştur. Bununla beraber, bu geleneğe sahip Batı için Türk ve İslam sanatı ve diğer kültürlerin sanatları, tarihin çeşitli evrelerinde, özellikle de 19. yüzyıl da, renk ve motif özellikleri bakımından faydalanılan bir alan , bir esin kaynağı olmuştur.

19. yüzyılda sanayileşmenin beraberinde getirdiği kentsel dönüşüm, Batı için ve daha sonra da Doğu toplumları için, kamunun ortak kullanımında olan bina tiplerini doğurmuştur. Müzeler, tiyatrolar, belediye binaları ve birkaç ailenin kullandığı apartmanlar bu tip binalar olarak ortaya çıkmışlardır. Böylece geleneksel olarak döşemenin dekoratif bir alan olarak kullanıldığı Batı haricinde, Doğu için de, camilerin dışında, döşeme, mimariye eklemlenmiş bir süsleme alanı olarak kullanılmıştır.

Bununla beraber bina tipolojilerindeki değişmenin zorlamasının yanında, binanın genel süslenmesinde olduğu gibi döşemenin süslenmesi de bir büyüklük, statüko ve prestij amaçlı olabilmiştir.

3.2 Tarihsel Süreç İçinde Mimari Süslemede Döşeme

Mimari süslemeye genel olarak bakıldığında, ilk örneklere, M.Ö. 4. bin yılda Mısır'da rastlanılır. Mısırlılar tapınaklarının duvarlarını renkli, sırlı levhalarla kaplıyorlardı. Seramik turkuaz mavisi kaplamalar sırlanmadan önce hamur içine kazınmış çizgilerle dekore ediliyorlardı. Ayrıca, Mısırlılar, M.Ö. 12. yüzyılda tuğla zeminleri stuko ile kaplamış ve bunun üzerine de desenler boyamışlardır (Fawcett, 1998, s. 129).

Mezopotamya'da Asurlular ve Babilliler süsleme amaçlı sırlı tuğla kullanmışlardır. 13. yüzyıl ile 5. yüzyıl arasında, doğrudan doğruya tuğla üzerine kabartma olarak ve sırlanarak yapılan duvar süslemeleri gerçekleştirmişlerdir. Yine 5.yüzyılda İran'da Ahemeniler, saraylarının süslenmesinde renkli, sırlı tuğla kullanmış, Anadolu medeniyetlerinden Frigya ve Lidyalılar da duvarları renkli, pişmiş topraktan levhalarla süslemişlerdir.

Siyah ve beyaz mozaik döşeme kaplamalarına, M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren, Yunanistan ve Sicilya'da rastlanır. Hellenistik dönemde Büyük İskender'in Pella'daki sarayında çeşitli renklerde çakıllarla gerçekleştirilmiş mozaik döşemeler bulunmaktadır. Roma'da mozaik döşemeler yüksek kalite ve çeşitlilikle gerçekleştirilmiştir. Roma'da işlenmemiş çakılların yerini taş küpler alır. Romalılar bu tür mozaiklere opus tesselatum adını vermiştir. Ayrıca, çok küçük ve düzgün olmayan parçaların kullanıldığı opus vermiculatum da vardır. Roma, Cumhuriyet döneminin sonunda, İtalya'da figürlü ve çok renkli mozaikler doruğuna ulaşır. M.S. 1. yüzyılda siyah beyaz dekorlar öne çıksa da, çok renkliler de bir yandan devam eder.

Türk ve İslam mimarisinde seramik çiniler, dünyanın herhangi bir yerinden çok daha çeşitli, çok daha yaygın süsleyici bir eleman olarak kullanılmıştır. Hz. Muhammed'e

dek uzanan gelenek, daha sonra Suriye, Irak, İran, Mısır ve K. Afrika'ya önemli bir dekoratif eleman olarak yayıldı. Endülüs Emevileri ile İspanya'ya giren geleneğin üretim teknikleri buradan bütün Avrupa'ya geçti.

Anadolu Türk Mimarlığında, taş ve tuğla süslemenin yanı sıra, sırlı tuğla ve çini de kullanılmıştır. Çini mozaik daha çok Selçuklu'ların kullandığı bir tekniktir ve kavisli alanların süslenmesinde yoğun olarak kullanılmıştır. Selçuklular, ayrıca, geometrik, bitkisel, figürlü çini levhalar da kullanmışlardır. Osmanlılar, Selçuklular'ın kullandığı sır üstü tekniğini geliştirmiş, renkleri çeşitlendirmişlerdir. Yine sır altı ve renkli sır tekniği gibi teknikler geliştirmişler ve yepyeni üsluplar ortaya koymuş, renklerde ve motiflerde büyük bir çeşitlilik gerçekleştirmişlerdir. Tüm bu zengin süsleme geleneği özellikle 19. yüzyılda sanayileşmiş Batı ülkeleri tarafından, sanayi kentinin yoğun ve farklı yapılaşma etkinliğinde, istasyon binaları, belediye sarayları, kütüphaneler, müzeler, apartmanlar vb. yapılarında, duvar olsun döşeme olsun, dekoratif modellerin belirlenmesinde önemli bir kaynak oluşturmuştur.

İslam dünyasında ilk zamanlardan beri mimari süslemede çininin oynadığı ayrıcalıklı rol gibi bir örnek, paralel gelişme, Avrupa'da gerçekleşmemiştir. Avrupa'da dekoratif kaplama malzemesi, genel kullanıma 12. yüzyılın ikinci yarısından sonraya dek girmemiştir. Bu zamandan sora ise hemen hemen tamamıyla döşemelerle sınırlı kalmıştır (Herbert, Huggins, 1995, s. 23).

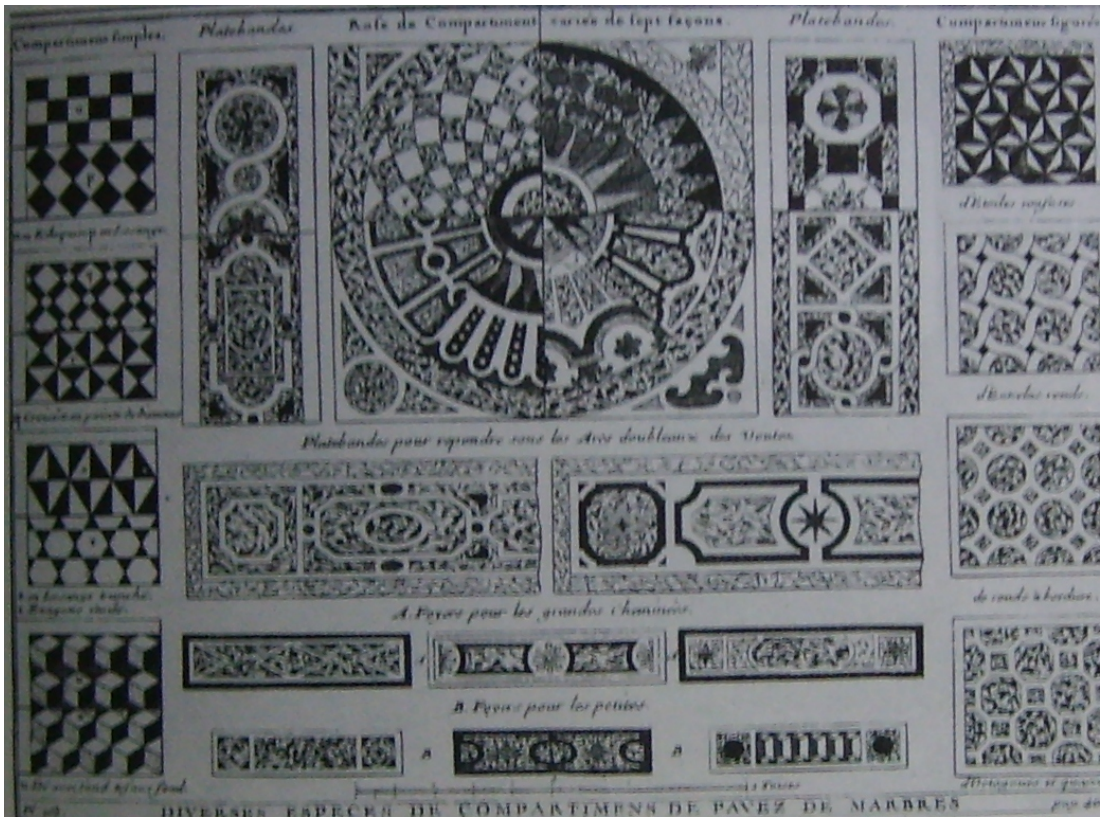
Fransa'da 13. yüzyılın ortalarından itibaren bir tür desenli, seramik döşeme kaplaması geliştirilmiştir ve daha sonra da bunlar bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Bunların ilk örnekleri kireçtaşından yapılmıştır. Beyaz kireç taşı uygun boyutlarda kesiliyor ve desen çiziliyor, cilalanıyor ve renkli bir tür bağlayıcıyla dolduruluyordu. Bu teknik kil tabletlere de uygulandı. Henüz yumuşak haldeyken kil, ahşap, desenli bir damgayla damgalanıyor, süsleme beyaz kille dolduruluyor, kurutuluyor ve sırlanıp fırınlanıyordu. Bunlar sarayların, kiliselerin, manastırların ve zengin tüccarların evlerinin döşemelerinin süslenmesinde kullanılmışlardır. Ortaçağdaki bu dörtlü, dokuzlu, on altılı gruplar halinde yerleştirilen döşeme kaplamalarında, hanedan armaları, bitkisel ve geometrik formlar, av köpekleriyle avcılar, atlarıyla şövalyeler desen olarak kullanılmışlardır. Bu dönemde özellikle Roma geleneğinin sürdüğü İtalya ve Fransa gibi ülkelerde döşemelerin mozaikle süslenmelerine de

devam edilmiştir. Bu mozaikler almaşık olarak küçük taş küpler ve mermer levhaların kullanıldığı, hiçbir değişikliğe uğramamış bir teknikle yapılıyordu. Bu döşeme süslemelerinde kimi zaman kutsal sahnelerin kullanılmasında bir sakınca görülmüyordu.

Rönesans boyunca tuğla ve pişmiş toprak ve mermer dekoratif döşemeler meydana getirmek için yaygın olarak kullanılmışlardır. Bu arada, model kitapları da ortaya çıkmışlardır. Bu alanda Serlio'nun 1537'de eseri, Palladio'nun da 1570'de yayınlanan " I Quattro Libri del'Architettura" sı, klasik ideallerin yeniden doğuşunun, değerlendirilişinin gerçekleşmesine ön ayak olmuşlar, iki eserde tüm Avrupa'da, Fransa, Hollanda, Almanya, İngiltere gibi ülkelerde bu idealleri yaymışlardır. Tarihsel döşeme kaplamaları alanında, en kapsamlı model kitaplarından birisi, Fransa'da 1691'de yayınlanan C. A. d'Aviler'in "Cours Complet d'Architecture" isimli eseridir (Şekil 3.1). D'Aviler, beş yıl Roma'da geçirdikten sonra yazdığı eserinde çok sayıda Roma döşeme tasarımlarını tanıtıyor ve konstrüksiyon için de pratik öneriler veriyordu. D'Aviler, eserinde, banyolar ve çalışma odaları için Hollanda çinilerini salık veriyordu. Renkli plaster döşeme kaplamaları, sadece, aşınmadan korunaklı alanlar için uygun idi. Yatak odaları için parke döşemeler düşünülmeliydi. Kiliseler için, mutfaklar ve manastır yemekhaneleri için düz, büyük, yassı taş döşeme kaplamaları en iyisiydi. Yedi ve sekiz kenarlı, geniş, yassı taş kaplamalar holler ve yemek odaları için öneriliyordu. D'Aviler'in tanıttığı, orijinal olarak Roma'ya ait olan, yedi kenarlı karolar, bütün Avrupa'da giriş hollerinin döşenmesinde popüler olan bir malzeme olmuştur (Fawcett, 1998, s. 144). Fransa'nın 17. yüzyılda parke kullanımına başlanır. Versailles sarayında kullanılan parke tasarımlar Serlio ve Palladio'nun çalışmalarından türemiş ve 17. ve 18. yüzyıl Fransa şatolarının resmi odalarında da standart bir döşeme malzemesi olarak kullanılmıştır.

19. yüzyıla dek çini v.b. döşeme kaplamalarının yapımı, temel olarak, el işçiliğine dayalı bir uğraştır. Hatta bazı bölgelerde bu el işçiliği yerel ekonominin çok önemli bir parçasını da oluşturmaktaydı. Endüstri devrimi, hem hazırlama ve hem de form verme aşamalarına, buhar gücünün kullanılması ve demir presler gibi yeni teknikler getirir. Böylesi teknikler de daha önce küçük atölyelerde gerçekleştirilen üretimin fabrikalara taşınmasını gerektirmiştir. Endüstrileşmenin üretime soktuğu bu

yenilikler, kolay üretim ve masrafların düşmesi, dekoratif yapı malzemeleri için büyük bir talebi de ortaya çıkardı. Seri üretim ve zarif süslemeyi bir arada gerçekleştirmek, önceki nesillerden köklü şekilde farklı ustalıklar ve düşünceler gerektirmiştir.

Şekil 3.1. C. A. d'Aviler'in " Cours Complet d'Architecture" isimli eserinde (1691), parke ve mermer döşemeler için önerdiği tasarımlar.

Sanayileşmeyle 19. yüzyılda çini v.b. yapımında çok büyük değişiklikler yaşanmasına, üretimin büyük ölçüde endüstriyel yöntemlerle yapılmasına rağmen, el işçiliği geleneği de büsbütün ortadan kalkmış değildir. Birçok ülkede, el işçiliğine ve sanatsal yaratıcığa bazı küçük atölyelerin ve bazı sanatçıların gösterdikleri ilgiyle bu gelenek sürme eğilimindeydi. Yoğun yapılaşmanın gerektirdiği büyük miktarlardaki üretim içindeki yerleri oldukça küçük olsa da yaptıkları tasarımlarla hem mimarlara hem de bu alandaki büyük üreticilere etkileri ve katkıları oluyordu. Bu küçük atölyelerin ve bireysel çabaların ortaya koyduğu işler, kendileriyle el işçiliğinin değeri noktasında aynı düşünceyi paylaşan mimarlar tarafından da destek bulmuştur.

Arts and Crafts hareketi de, ortaya çıktığı ve sürdüğü 19. yüzyılın ikinci yarısı boyunca, toplumun estetik gelişimi ve mutluluğu için yetersiz ve değersiz gördüğü makine üretiminin karşısında el işçiliği yöntemlerini savunan bir hareket olarak bu döneme damgasını vurmuştur. Hareketinin en önemli siması William Morris (1834-1896) kendisinin ve de şirketinin en erken üretimlerinden biri olarak tasarımladığı elle boyama çinilerle bu alanda etkinlik göstermiştir. İlk çiniler, Morris'in mimar Philip Webb'e inşa ettirdiği " Kırmızı Ev " için hazırlanmışlardır. William De Morgan (1839-1917), 1863'ten itibaren, aynı felsefeyle el işçiliğine verdiği önemle, Morris'in şirketi için çiniler tasarımlamış bir sanatçıdır. 1870'lerden itibaren, kendi kurduğu atölyesinde, el yapımı ve elle renklendirilmiş çiniler yapar. De Morgan'ın çini tasarımları aralarında İznik çinilerinin de bulunduğu çok sayıda kaynaktan beslenerek biçimleniyordu (Herbert, Huggins, 1995, s. 182). De Morgan'ın Arts and Crafts hareketinin felsefesi içinde, el işçiliği yöntemleriyle gerçekleştirdiği çiniler, bununla beraber, yeterince ekonomik değildiler. Bu yüzden kullanımları varlıklı müşterilerle sınırlıydı. Bu durum da, Arts and Crafts hareketinin güzel ve kaliteli olanı toplumun bütününe ulaştırma düşüncesiyle çelişiyordu. Aslında bu dönemin idealist ve belki de ütopik tüm sanatçıları, makinenin seri olarak ürettikleri karşısında, ekonomik olamamışlardı.

Sanayileşmenin kentlere getirdiği büyük değişiklik, seramik v.b. alanındaki teknolojik gelişmelerden çok daha önemli olmuştur, bu alanlardaki üreticiler için. Yoğun yapılaşmayla birlikte çok büyük ölçüde dekoratif yapı malzemelerine ihtiyaç da artmıştır. 19. yüzyılda yapılaşma sadece yoğunluk anlamında gerçekleşmiyordu, aynı zamanda demiryolu istasyon binaları, ofis binaları, kütüphaneler, müzeler ve apartmanlar gibi tamamıyla yeni bir tipte ve kullanım özelliğinde olan ve çok büyük boyutlardaki yapılar anlamına da geliyordu. Bu yapılar da mimarlar için seramik v.b. dekoratif elemanların binanın duvarlarında ve döşemelerinde yoğun bir şekilde kullanım olanağı sağlıyordu. Ayrıca yeni kiliselerin yapılması, eskilerinin restorasyonu da bu endüstriye ayrı bir canlılık getiriyordu.

Tüm bu yapılaşma etkinliğinin artan ihtiyacını karşılamak için çalışan üreticiler ve mimarlar, pazarda farklı olmanın getireceği avantajlardan da faydalanmak istiyorlardı. Bu konuda üreticiler için yüzyıl boyunca yapılan ve çeşitli döşeme tiplerini ortaya çıkaran kazılar, Türk ve İslam çini geleneği ve özellikle İspanya'daki

İslam varlığının ortaya koyduğu örnekler ve tüm bunları ele alan yayınlar büyük bir hazine işlevi gördüler.

19. yüzyılda yapılan kazılar Yunan ve Roma dönemi döşeme kaplamalarının ortaya çıkarılıp yeniden üretilmelerini sağlıyordu. Bir anlamda Gotik canlanmanın zorladığı, Ortaçağın dekoratif döşemelerinin keşfi de bu arada gerçekleşti. Çok sayıda firma da bu keşifleri bekler gibiydi. Ortaçağın, özellikle "encaustic" denilen döşemeleri yeniden değerlendirildi. Bu döşemeler özellikle İngiltere'de milli bir duyguyla, İngiliz sarayının desteğiyle ele alınmıştır. Sadece gotik kiliselerin döşenmesinde ve eskilerinin restorasyonunda değil, yeni tipteki yapıların süslenmesinde de yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Dönemin tasarım etkinliğinde önemli bir yeri olan Owen Jones'un (1809-1874) "Encaustic Pavements" isimli 1843'de yayınlamış olduğu ve eski örneklerin renkli baskılarını da içeren eseri, bu yaygınlaşmada önemi bir etkiye sahip olmuştur. Owen Jones'un ayrıca, 1842'de yayınlanan "Design for Mosaic Pavements" isimli mozaik döşemeleri tanıtan bir eseri ve 1856'da yayınlanmış olan ve çağlar boyunca ve değişik kültürlerde kullanılan dekoratif modelleri ele aldığı en meşhur eseri "Grammar of Ornament" isimli eseri bu alandaki etkinliğe önemli katkılarda bulunmuştur (Şekil 3.2).

Sanayileşen ve sanayileşmenin kendisi için yapı malzemeleri alanında doğurduğu büyük pazarların taleplerini karşılamak isteyen Batı, Türk ve İslam çini sanatına da bu anlamda ilgi göstermiştir. Türk ve İslam sanatının çok renkli, geometrik ve stilize bitki formlarını mimari süsleme de yoğun olarak kullanması, Batı'nın birçok ülkesindeki mimar ve tasarımcılar üzerinde güçlü etkiler doğurmuştur. Bu sanatçılar 19. yüzyılın eklektik atmosferinde iştiyakla yeni fikirler arıyorlardı. Mimarlar ve tasarımcılar Türk ve İslam çinilerinin mimari süslemede kullanılmaları, renk ve motif özelikleri üzerinde çalışmaya ve bunları kaydetmeye başladılar. Bu anlamda örneğin, Owen Jones ve Jules Goury, İspanya'daki Elhamra Sarayı'nda detaylı çizimler yapmak için aylarca kalmışlardır. Jones, bu konuda, "Plans, Elevations, Sections, Details Of The Alhambra" isimli 1842 ve 1845 tarihlerinde iki cilt olarak yayınlanan bir de eser çıkarmıştır.

Bu dönemde ayrıca ev içi kullanım da yaygınlaşmıştır. Hatta ev içinde fayans kullanılması toplumsal bir statü göstergesi de olmuştur. İspanya'da " fayanssız bir ev

sahibi olmak" fakirliği ifade eden bir söz olarak dile yerleşmiştir (Herbert, Huggins, 1995, s. 115). Evin ilk girişi olan holün geometrik modellere göre döşenmesi zamanın bir modasıdır. Bu geometrik modeller çok çeşitli motiflerin oluşmasına imkan sağlıyordu. Ev içinde çini dekor şömineler, dökme sobalar, hatta mobilyalara kadar kullanılır olmuştur. Sanayi toplumunun içinde yaşadığı hijyenik olmayan koşullar çini v.b. duvar ve döşeme kaplamalarının süsleyici olmanın ötesinde sağlıklı ortamlar meydana getirmek zorunluluğu içinde kullanılmasını da doğurmuştur. Bu anlamdaki uygulamalarda hemen hemen sonsuz ton ve modeli olan mimari süsleme ikinci plana atılmıştır. Apartmanların da duvar ve döşemelerinin çini v.b. malzemelerle kaplanmasının süslemenin ötesinde ve apartman sakinlerinin statüsünü işaret etmenin ötesinde hijyenik olmayı da amaçlayan bir uygulama olduğu düşünülmelidir.

Şekil 3.2 Owen Jones'un "Grammar of Ornament" isimli eserinden (1856) süsleme örnekleri. Mısır süsleme örnekleri (sol taraf ve sağ alt), İran süsleme örnekleri (sağ üst).

20. yüzyılın başlarından itibaren bu alana yeni malzemelerin katılması ve yeni teknolojilerin eklenmesiyle tasarım ve üretimde büyük çeşitlilik yaşandı. Daha önce

aile şirketleri olarak varlığını sürdüren üreticilerin yerlerini uluslar arası firmalar aldılar ve bir önceki dönemde sanat ve endüstri arasıdaki başarılı bir birlik oluşturma düşüncesinin yerini farklı bir felsefeyle modern üretim aldı.

4. BİR DÖŞEME SÜSLEMESİ ÖRNEĞİ OLARAK İSTANBUL APARTMAN KAROLARI

4.1. Çalışılan Bölgeler

İstanbul'un apartman karolarıyla ilgili olan bu çalışmada, mümkün olduğu kadar çeşitlilik elde edilmeye çalışıldı. Bu sebeple İstanbul'un farklı bölgelerinden örnekleri bir tarihsel derinlik de sağlayarak göstermek amaçlandı. Bununla beraber öncelik şehri Batılı bir görünüme kavuşturma düşüncesiyle apartmanların ilk defa görüldüğü Beyoğlu ve Galata bölgesine ve daha sonrasında giderek yayıldığı Cihangir, Tophane, Taksim, Dolapdere, Kurtuluş, Şişli gibi semtlere verildi.

Bu bölgelerde yapılan çalışmada ilk aşamada 167 apartmana ve bu apartmanların bazılarında bazen iki bazen üç ayrı motifte karo bulunduğu için 187 karoya ulaşıldı. Bunların arasından 81 apartmana ait 91 karo seçilerek bu çalışmada kullanıldı.

Bu bölümde öncelikle karoların tarihi ve yapım teknikleri hakkında kısa bir bilgi verildi. Daha sonra apartman karolarında kullanılan motiflerin analizleri yapıldı.

4.2. Apartman Karolarının Tarihi

İstanbul apartmanlarında kullanılan çimento esaslı karoların üretim usulü ilk defa 1850'li yıllarda Fransa'da keşfedilmiştir. O tarihten itibaren de süratli bir yayılma göstermiştir. Ucuz ve basit üretimi sayesinde rekabetle fazla karşılaşmaması pazardaki yayılmasını kolaylaştırmıştır (Şekil 4.1). Önce Fransa ve kolonilerinde yayılarak kullanılan bu karo tipi daha sonra tüm Avrupa'da ve Dünya'da da kullanılmaya başlanmıştır (www.carocim.com/fr/savoire.htm).

Şekil 4.1. 1850 tarihli karo yapımında kullanılan hidrolik pres.

1960'lı yıllarda granito, linolyum, terrazzo gibi yeni ürünlerin ortaya çıkması, bu tarihe kadar piyasadaki yerini koruyan çimento esaslı karoların üretimini etkiler. Çünkü bu yeni ürünler de karolar gibi hem ucuza hem de basit üretim teknikleriyle üretilebilmektedir. Böylelikle 1970'li yıllara doğru bu tip karoların üretimi tüm Avrupa'da kaybolmaya başlayacaktır. İstanbul apartmanlarında da aynı tarihlerde kullanılmaları kaybolmaya başlar.

Bununla beraber 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa'da bu tip karolar yeni bir ilgiyle karşılandı ve "mimari modanın" gündemine girdi. Birçok firma, orijinal motiflere sahip karoların üretimine tekrar başladı.

4.3. Karoların Yapım Tekniği

Karolar malzeme olarak kum ve çimento karışımları ve metal oksitlerle renklendirilmiş beyaz mermer tozundan oluşurlar. Karoların yapım basamakları şu şekilde gerçekleşmektedir: Önceden yağlanmış olan genellikle 20x20 cm boyutlarındaki bir kalıbın içine bir tür kaşık yahut da bir huni yardımıyla oldukça inceltilmiş olan harç birkaç milimetre kalınlığında dökülür. Bu ilk işlem için beyaz çimento ve toz halindeki metal oksitlerle renklendirilmiş beyaz mermer tozu kullanılır. Bu harç topaklanmadan sakınmak için sıvı olarak akıtılır.

Dekor yapılmak isteniyorsa, kalıbın içine önceden bir bölmeli kalıp yerleştirilir (Şekil 4.2). Bu, yüzeyi istenen renk ve motif sayısınca odacıklara ayırır. Her bir renk kendi bölümüne akıtılır. Kalıp ve bölmeli kalıp dikkatlice yerleştirilmiş olmalıdır ki renkler birbiri üzerine akmasın. Tüm renkler döküldükten sonra bölmelikli kalıp dikkatlice alınır.

Şekil 4.2. Bölmelikli kalıp örneği.

Sonra kuru çimento ve elenmiş kum karışımı sepelenir. Bu işlem tabakayı koyulaştıracak ve sabitlenmesini sağlayacaktır. Sonrasında karonun gövdesini meydana getirecek olan tabaka, mümkün olduğu kadar az su ile karıştırılmış olan kum ve gri çimentodan oluşan kaba harç ile oluşturulur. Hepsi bir pres altına yerleştirilir. Presle yapılan sıkıştırma gövdeyi oluşturan tabakaya doğru sıkışan dekorun da bulunduğu üst tabakanın fazla suyunu uzaklaştırır.

Daha sonra karo kalıptan alınır. Henüz kırılgan ve dağılmaya müsait olduğundan bu işlemin dikkatlice yapılması gerekir. 24 saate kadar dinlendirilir. Sonra suya

daldırılır ve bir saat kadar bekletilir. Çimento bu sırada su ile kimyasal reaksiyona girmektedir. Bu da karoların kaya gibi sert olmasını sağlayacaktır. Sudan çıkarılan karolar kullanılmadan önce havadar ve karanlık bir ortamda bir ay boyunca depolanırlar (www.carreauxciment.com/fabrication.php). Aşağıdaki şekil karoların yapım basamaklarını göstermektedir (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Karo yapım basamakları.

4.4. Apartman Karolarında Kullanılan Motifler ve Renkler

Karolarda kullanılan motifler ana kompozisyonu oluşturan motifler ve bordür motifleri olarak iki başlıkta ve kendi içlerinde sınıflanarak incelendi. Genellikle birden fazla karo bir araya gelerek bir kompozisyonu oluşturdukları için ve bir karodaki motif bu kompozisyonun sadece bir parçası olduğu için kompozisyon ve karo motifi birlikte tanımlandı.

4.4.1. Ana Kompozisyonu Oluşturan Motifler

Ana kompozisyonu oluşturan motif özellikleri bakımından karolar büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Bu sebeple benzer motif özellikleri taşıyan karoların belirli gruplar içinde gruplandırılmasına gidilmiştir. Bu gruplandırma sırasında A1, A2

şeklinde birer grup numarası kullanılmıştır. A ana motifi, rakamsa grubun bu sınıf içindeki sırasını işaret etmektedir.

A1 tipi sekizgenlerden ve eşkenar dörtgenlerden oluşmaktadır. Bir karoda bazen bir sekizgen motif ve bazen de çok sekizgen motif bulunmaktadır. Bu sekizgen motifler ana kenarlarından diğer sekizgenlerle bitişmekte, köşe kenarlarından ise birer eşkenar dörtgenle diğer sekizgenlerle bitişmektedirler.

Bir sekizgen motifin bulunduğu karolarda sekizgen kalın bir kenar çizgisiyle belli edilmiştir. Karonun köşeleri de birer üçgen alanla bölünmüştür. Böylece üçgen alanlarla sekizgenin kenar çizgileri arasında kalan alanda bir sekizgen formdadır. Bitişme fon görevi de gören bu sekizgenlerle gerçekleşmektedir. Dört karo bir araya geldiğinde köşelerdeki üçgenler bir eşkenar dörtgen motif meydana getirirler. Bu motifin içi genellikle düz renktedir. Fakat içinde haç formunda motifler de var olabilir (k.no:1,32b). Bir karodaki tek sekizgenler eşit kenarlı düzgün sekizgenler olabildikleri gibi, köşe kenarları kısa olan sekizgenler tipinde de olabilmektedir (k.no: 2,10,19,32a,78). Sekizgenlerin iç kısmı karonun fon rengiyle aynı olabildiği gibi farklı da olabilmektedir. Bir karoda çok sekizgen motifinin bulunduğu tipte, sekizgenler düzgün sekizgenlerdir ve bazen iki farklı renkte yan yana gelirler ve ana kenarlarından da birbirleriyle bitişiktirler. Köşe kenarlarına bitişik eşkenar dörtgenlerle de diyagonal olarak bitişmektedirler. Bu eşkenar dörtgenler sekizgenlerden farklı bir renktedir. Bu tip içinde bir karoda on altı sekizgen (k.no: 77), dokuz sekizgen (k.no:44), dört tam ve sekiz yarım sekizgen (k.no: 48a), dört tam sekizgen (k.no: 55) bulunabilmektedir. Bu tipin içinde ayrıca renklerle değil de kalın kenar çizgileriyle belli edilen sekizgenlerden oluşan bir örnek bulunur. Ana kenarlarından bitişik olan sekizgenlerin köşe kenarları arasında eşkenar dörtgen bir bölüm oluşmaktadır. Sekizgenlerin ve dörtgenlerin içi fon rengindedir. Bu örnekte bir karoda dokuz sekizgen motif bulunmaktadır (k.no:58b). Bir karoda dört sekizgen motifin bulunduğu bu grup içindeki bir başka örnek de yine ana kenarlarından komşu sekizgenlere bitişiktir. Köşe kenarlarına bitişik eşkenar dörtgen motiflerle de diyagonal olarak bağlanırlar diğer sekizgenlere. Bu tipte sekizgenler içinde bir kenardan diğerine uzanacak şekilde enine ve dikine dörtgen formlar bulunmaktadır. Bu dörtgenler bir sekizgen içinde enine ise komşu sekizgende dikine olmaktadır. Sekizgen içindeki dikine dörtgenler enine dörtgenlerden farklı renkte olmaktadırlar

(k.no:23,33b,50,57,59). Bir karoda çok sekizgen motifin bulunduğu tipte bu karoda yarım kalmış olan sekizgen ve dörtgen motifler yanlarına gelen karodaki motifle tamamlanırlar.

A2 tipi sekizgen, eşkenar dörtgen ve basık altıgenlerden oluşmaktadır. Bir karoda, ortasında stilize bir çiçek motifi olan sekizgen form kısa olan köşe kenarlarında birer eşkenar dörtgenle bitişmekte dört bir yanında kalan boşluklarda ise yarım kartuş formları meydana gelmektedir. Bu dizilimde ayrıca eşkenar dörtgenler ile karonun köşeleri arasında küçük üçgen bölümler oluşmaktadır. Dört karo bir araya geldiğinde karo köşelerindeki üçgen bölümler eşkenar dörtgen olmakta bunun dört kenarını da karo içindeki eşkenar dörtgenler gelerek çevrelemektedir.Yarım kartuşlar da bu durumda basık altıgen kartuşlar olurlar. Bunlarda iki uçtaki sivri kenarlarıyla ikişer dörtgene bitişmektedirler. Sekizgen motif içindeki stilize çiçek sekiz taç yapraklıdır ve ortasında çiçeğin göbeğini belli eden bir daire motifi bulunur (k.no:12,26).

Petek görünümlü altıgenler A3 tipini meydana getirirler. Düzgün altıgen motifli karolarda bir karoda otuz kadar küçük altıgen petek görünümü oluşturacak şekilde kenarlarından bitişiktirler. Karo kenarlarında kalan yarım altıgenler de diğer karolardaki yarım altıgenlerle tamamlanırlar. Altıgen motifler bir örnekte beyaz kenar çizgili (k.no:39), bir başka örnekte siyah kenar çizgilidir (k.no:27,54).

A4 tipi kafes kompozisyonlu dörtgenlerden oluşmaktadır. Bir karoda karonun iki kenarına yaslanan büyük bir kare motif ve bunun alt köşesine köşesinden bitişik ve karonun diğer iki kenarına yaslanan küçük bir kare motif bulunmaktadır. Böylece büyük kare motifin solunda ve altında ya da karonun yerleştirme açısına göre üstünde ve sağında dikdörtgen bölümler meydana gelir. Bu karo diğer karolarla pano oluşturması için bir araya geldiğinde bu dikdörtgen bölümler dikine birbirlerini keserek bir kafes görünümü oluştururlar. Bu kafesin kesişme noktalarında küçük kare motifler bulunmaktadır. Dört küçük karenin ortasında da bunların birer köşeleriyle köşeleri bitişik olan büyük kare motif yer almaktadır (k.no:41). Bir karonun ortasında bir eşkenar dörtgen motif ve bununla aynı renkte, köşelerine bitişen ve tabanları karo kenarlarında biten dört küçük üçgen motif bulunur. Eşkenar dörtgenin dört kenarını da dikdörtgen formlar çevirmektedir. Bu dikdörtgenlerin kısa kenarları eşkenar dörtgenin köşelerine bitişik olan üçgenlerin kenarlarına bitişiktir. Bu

dizilimde karonun köşelerinde de üçgen bölümler oluşur. Bu karo diğer karolarla bir araya geldiğinde köşelerdeki üçgen bölümler büyük eşkenar dörtgenleri meydana getirir. Dikdörtgen bölümler birbirlerini diyagonal yönde keserek bir kafes görünümü oluştururlar. Bu kafesin kesişme yerlerinde küçük üçgenlerin bitişmesiyle birer eşkenar dörtgen oluşmuştur. Kafes bezemeli kompozisyon içinde küçük eşkenar dörtgenlere köşelerinden bitişik büyük eşkenar dörtgenler vardır. Büyük eşkenar dörtgenlerden biri biraz daha büyük ve diğerinden farklı renktedir (k.no:7). Bu grup içindeki bir başka kafes bezemeli kompozisyonda bir karoda karoyu bir köşesinden diğerine kısa kenarlarının köşeleri karonun kenarlarına değecek şekilde diyagonal olarak geçen kalın dikdörtgen motif bulunur. Bu motifin kısa kenarlarıyla karonun köşeleri arasında da birer üçgen bölüm vardır. Karonun diğer köşeleri de aynı boyutta üçgenlere ayrılmıştır. Böylece dikdörtgen motif ile bu üçgenler arasında da dörtgen bölümler bulunur. Diğer karolarla oluşturulan panoda karoyu diyagonal geçen dikdörtgen motifler birbirini diyagonal yönde kesen bir kafes bezeme oluştururlar. Bunların kesişme noktalarında her bir karonun üçgen motiflerinin birleşmesiyle bir eşkenar dörtgen motif oluşur. Diğer üçgen bölümler de birer eşkenar dörtgen motif oluştururlar. Bu motif karodaki dörtgen boşlukların birleşmesiyle oluşan büyük eşkenar dörtgenin ortasında bulunur. Küçük eşkenar dörtgen motiflerin içinde ayrı bir renkte bir eşkenar dörtgen motif daha bulunmaktadır (k.no:61).

Bezemesiz büyük ve küçük karolarla yapılan kompozisyon A5 tipini oluşturur. Bezemesiz 20x20 cm ebadındaki karolarla ve onun yarısı boyutundaki 10x10 cm karolarla yapılan kompozisyonda küçük dört karo büyük karoya dört kenarında bitişir. Büyük karolar da küçük karoların boş bıraktığı kenarlarından bitişirler. Bu kompozisyonda büyük ve küçük karolar farklı renktedirler. Büyük karolar kendi aralarında, küçük karolar da kendi aralarında diyagonal bir dizilim gösterirler. Küçük karolar köşelerinden veya kenarlarından bitişmezler (k.no:28,40,52).

A6 dama kompozisyonu oluşturacak şekilde bir araya gelen karelerden oluşmaktadır. Bezemesiz farklı iki renkteki karolar yan yana dizilerek dama görünümü oluştururlar (k.no:43). Bir karoda küçük kare motiflerin farklı iki renkte yan yana gelmesiyle oluşan dama motifi diğer karolarla birlikte aynı motifi sonsuza taşır. Bir karoda dokuz küçük kare motif bulunmaktadır. Karonun ortasındaki küçük kare motifi dört

kenarından diğer renkteki küçük karelerle çevrilidir. Karonun kalan boşlukları da ortadaki kare motifin renginde dört kare alana bölünmüştür (k.no:49).

A7 bir karoda tek bir dörtgen motiften oluşur. Bir karoda kalın kenar çizgili kenarları hafif içbükey büyük bir kare motif bulunur. Bu kare motifin kenar çizgileri köşelerinde karonun köşelerine doğru bir diş şeklinde çıkıntı yapmaktadır. Kare motifin iç alanı üzerinde bulunduğu fonun renginden daha açık bir ton farkıyla ayrılmıştır (k.no:74).

A8 kenarları basamaklı dörtgen motiflerden oluşmaktadır. Bir karonun karşılıklı iki köşesi üçgen bölümlere ayrılmıştır. Bunlardan biri diğerine göre biraz daha büyüktür. Bu iki üçgen motifin arasında kalan boşluk basık altıgen kartuş formundadır. Bu karo diğer karolarla pano oluşturduğunda üçgen motifler biri küçük biri daha büyük olan eşkenar dörtgen motifler meydana getirir. Eşkenar dörtgenin kenarları tırtıklı yahut basamaklı denilecek şekildedir. Bu kompozisyonda basık altıgen formlar da birleşerek eşkenar dörtgenlerin üzerinde yüzdüğü büyük bir fon olmaktadır. Eşkenar dörtgenler diyagonal olarak bir küçük bir büyük olarak dizilirler. Kenarları iç kısmından farklı renkte kalın bir kenar çizgisiyle belli edilmiştir (k.no:70).

A9 tipi dörtgen ve üçgenlerden oluşmaktadır. Bir karonun içinde köşeleri karonun kenarlarına değen büyük bir eşkenar dörtgen motif bulunmaktadır. Bu durumda karonun köşelerinde de üçgen bölümler oluşmaktadır. Bunlar eşkenar dörtgeni dörtgenin kenarlarına bitişik olarak çevrelemektedirler. Bu üçgen bölümler iki farklı renkle bölünerek birbirlerine bitişik eşit iki üçgen motif oluştururlar. Diğer karolarla oluşturulan panoda bu üçgen motifler bir eşkenar dörtgen oluştururlar. Bu eşkenar dörtgenin içi farklı renklerle birbirini takip eden sekiz parça üçgenden oluşmaktadır. Böylece karonun içindeki eşkenar dörtgenin dört kenarında bu üçgenlere bölünmüş eşkenar dörtgen motif bulunmaktadır. Aynı renkteki eşkenar dörtgenler birbirlerine köşelerinden bitişmektedirler (k.no:33a).

A10 tipi geçmeli eşkenar dörtgenlerden meydana gelmektedir. Bir karonun içinde kalın kenar çizgileriyle belirtilmiş eşkenar dörtgen motif karonun kenarlarında düğümlenerek içi dolu küçük birer üçgen motif oluşturuyor. Bu üçgen motif diğer karolarla bir pano oluşturulduğunda küçük bir eşkenar dörtgen motif oluyor. Bu

dörtgen motiflerle karolardaki büyük eşkenar dörtgenler birbirine bağlanıyor. Bu bağlanmayla dört karonun birleştiği yerde daha büyük olan ve köşelerinden birbirine geçmeler yapmış eşkenar dörtgen motifler oluşuyor. Karo içindeki eşkenar motifle dört karonun birleşmesiyle ortaya çıkan eşkenar dörtgen motifin içleri farklı renklerde olabildiği gibi (k.no:21,42) aynı renkte sade bir fon olarak da kalabiliyor (k.no:14).

A11 kare ve haç motifleriyle yapılan kompozisyondur. Bir karonun merkezinde küçük bir kare motif bulunmaktadır. Karonun köşelerinde de iki kolunun uçları karonun kenarlarına değen birer küçük dört kollu haç motifi var. Diğer karolarla bir araya gelindiğinde haç motifinin iki kolu diğer karolardaki haç motiflerinin kollarıyla bitişiyor ve ortası kare formunda olan birbirini dik eksende kesen ikişer paralel çizgiden oluşan ve küçük bir çiti de andıran bir motif oluşturuyor (k.no:46,62).

A12 küçük karelerle yapılan kompozisyondur. Bir karoda karonun karşılıklı iki köşesinde birer kare motif bulunmaktadır. Diğer iki köşesinde ise köşelerdeki kare motiflere bir köşesinden teğet birer kare motif daha bulunmaktadır. Bu karo diğer karolarla pano oluşturduğunda dört karonun birleşme yerlerinde bir dört küçük karenin oluşturduğu bir kare motif bir de bir kare ve bunun dört köşesine teğet birer küçük kareden oluşan bir motif oluşmaktadır (k.no:71). Eğer bir karodaki birbirine teğet iki karodan köşedeki dıştakinin çeyreği kadar olursa o zaman karoların birleşmesiyle ortaya çıkan kompozisyonda tüm kareler eşit büyüklükte olmaktadır (k.no:72a).

Küp formlu motiflerin olduğu kompozisyon A13 tipini oluşturmaktadır. Küp motifli karolarda bir karonun merkezinde bir küp motifi vardır. Bunun çevresini ise yarım ve çeyrek küp motifleri çevirmektedir. Küp motifleri baklava dilimi formunda dörtgen motiflerden meydana gelmektedir. Bir karoda tam dokuz baklava dilimi formu altı da yarım ebaklava dilimi formu vardır. Bu baklava motifleri bir küpün kenarlarını oluşturacak şekilde farklı üç renkte olarak bir araya gelirler. Karodaki yarım baklava formları yanlarına gelen karonun yarım baklava motifleriyle bitişerek karoların bitişme yerlerindeki küp motifleri oluştururlar (k.no:24,51).

A14 tipi parke görünümlü kompozisyondur. Bu tipte ince dikdörtgen formlar iki yönde diyagonal olarak parke görünümü oluşturacak şekilde yan yana dizilmişlerdir. Bir karonun karşılıklı iki köşesi üçgen alanlara bölünmüştür. Bu üçgen alanların tabanına kısa kenarlarından teğet iki ince dikdörtgen form karonun merkezinde uzun kenarlarıyla bitişirler. Karonun kalan kısımları da dörtgen ve üçgen bölümlere ayrılmıştır. Karo diğer karolarla bir araya geldiğinde bu dörtgen ve üçgen parçalar parke görünümü oluşturacak olan dikdörtgenlere tamamlanırlar. Bu dikdörtgen motifler üç farklı renktedir ve aynı renkte olanlar ne kısa ne de uzun kenarlarıyla bitişmezler. Ayrıca dört karonun birleşme yerinde eşkenar dörtgen motifler bulunmaktadır. Bunlar da bir karonun köşelerindeki üçgen bölümlerin diğer karodakilerle tamamlanmasından oluşurlar ve bir sıra atlayarak yani iki birleşme yerinden birinde bulunurlar (k.no:58a).

A15 tipi sekiz kollu yıdızlardan oluşmaktadır. Bu tipte bir karoda büyük bir sekiz kollu yıldız vardır. Karonun köşeleri de üçgen alanlara ayrılmıştır. Böylelikle bu yıldız motifi fon görevi de gören sekizgen bir alan içindedir. Yıldızın sekiz kolu dört yöne bakan ikişer gruplar halinde düzenlenmiştir. İki farklı renkte paralel kenar formlar yan kenarlarıyla bitişiktirler dar açılı sivri kenarlarıyla da diğer ikili gruplarla bitişiktirler. Diğer sivri kenarlarıysa bu ikili grubun ucunda v biçiminde açılarak ikiye ayrılmaktadır. Böylelikle dört yöne bakan sekiz kollu bir yıldız oluşmaktadır. Yıldızın kollarının sivri uçları karonun kenarlarına değmektedir. Böylece karo kenar ve köşelerinde üçgen bölümler oluşur. Diğer karolarla pano oluşturulduğunda yıldızın kolları arasını dolduran bu üçgen alanlar dört bir yandan eşkenar dörtgenlere tamamlanırlar. Böylece yıldız motifleri birbirine köşelerinden geçmeler yapan daha büyük bir eşkenar dörtgen alanın içinde kalırlar. Karoların köşelerindeki üçgen bölümler de diğer karoların üçgen bölümleriyle birleştiğinden dört karonun birleşme noktalarında küçük bir eşkenar dörtgen motif oluşmaktadır (k.no:4,11,25,30,39b). Bu tipin içinde bir de yıldızın kolları baklava dilimi biçiminde olan vardır. Sekiz baklava dilimi motifi bir yıldız formu oluşturacak şekilde kenarlarından ve merkezde bitişmeden eşit aralıklarla dizilmişlerdir. Bu baklava dilimleri aynı renkte de olabilir(k.no:29) birbirini takip eden iki farklı renkte de olabilir (k.no:69,80).

A16 tipi kafes bezemeli sekiz kollu yıldızlardan oluşmaktadır. Bir karonun içinde karoyu diyagonal yönde geçen kalın bir dikdörtgen motif bulunur. Bu motifin kısa

kenarlarının köşeleri karonun kenarlarına değmekte böylece de karonun köşelerinde üçgen alanlar bırakmaktadır. Karonun diğer köşelerinde ise ikişer baklava dilimi motif birbirlerine kenarlarından bitişiktirler. Sivri uçları da karonun köşesine girmektedir. Diğer sivri uçları ise v biçiminde açılarak karonun merkezine bakmaktadır. Bu baklava dilimleri birbirinden farklı renklerdedir. Bu karo diğer karolarla pano oluşturduğunda karoların içindeki dikdörtgenler birbirini diyagonal yönde dik kesen bir kafes bezeme oluştururlar. Bunların karo içinde bıraktıkları üçgen alanlar da birleşerek kesmelerin ortasında eşkenar dörtgen motifler oluştururlar. Karonun diğer köşelerindeki bitişik baklava dilimlerinden oluşan motif diğer karolardaki aynı motifle birleşerek sekiz kollu bir yıldız motifi oluşturmaktadır. Böylece diyagonal yönde kesmelerden oluşan bir kafes bezemenin gözleri içinde sekiz kollu yıldızlar ve kesmelerin olduğu yerlerde de eşkenar dörtgen motiflerin bulunduğu bir kompozisyon oluşmaktadır (k.no:3,5,16,17b,22,64).

A17 tipi dört kollu yıldızlardan oluşmaktadır. Bir karoda karoyu diyagonal olarak geçen ve uçları karonun köşelerine teğet bir baklava motifi bulunuyor. Karonun baklava motifinin yanlarında kalan alanları da karonun köşesi ve bu motifin şişkin gövdesinin köşesi arasında iki farklı renkte ikişer bitişik üçgen motif oluşturacak şekilde bölünmüştür. Karolar pano oluşturacak şekilde bir araya geldiğinde baklava motifi diğer karoların aynı motifleriyle uçlarından bitişmekte ve büyük bir sekizgen alan meydana getirmektedir. Karodaki iki farklı renkteki üçgen motifler de diğer karolardaki üçgen motiflerle birleşerek dört karonun birleşme yerinde sivri dört kollu bir yıldız motifi oluşturmaktadır. Kompozisyonda birbirlerine iki kenarlarıyla binmeler yapan sekizgenlerin içinde sivri dört kollu yıldızlar bulunmaktadır. Yıldızların kollarının sivri uçları sekizgenin birer köşelerine değdiği için kollar arasında da baklava dilimi motifli alanlar oluşmaktadır. Yıldızın kollarının sivri uçları yandaki sekizgenlerin içinde bulunan yıldızların sivri uçlarına teğettir (k.no:47).

A18 tipi yıldızlı ve haçlı kompozisyondan oluşmaktadır. Bu kompozisyonda dik eksenlerde gelişen iki şeritli zencireklerin basık altıgen kartuşları kesişerek haç motifini meydana getirir. Bu haç motiflerinin arasında da sekiz kollu bir yıldız motifi bu yıldızın içinde ise sivri uçları olan dört kollu bir yıldız motifi bulunur. Haçın içinde oluşan dörtlü düğüm içerde çizdiği zigzagla bir sekiz kollu yıldız motifi

oluşturur. Bu yıldız motifinin içinde de bir başka sekiz kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Bir karoda ise karşılıklı iki köşeden içeri giren çift şerit karonun ortasında bir v oluşturacak şekilde birbirlerini dikey eksende keserler ve karonun kenarlarına diyagonal bir hareketle bağlanırlar. Bu şeritlerin içinde dörtgen bölümler oluşur. Ayrıca karonun köşesinde ok ucu biçiminde bir motif bulunur. Bu motif dört karonun birleşmesiyle haç motifinin ortasındaki küçük sekiz kollu yıldızı oluşturur. Karonun diğer köşesinde ise birer kenarlarıyla bitişik birer kenarlarıyla da karonun kenarlarına teğet olan ve bitişik kenarlarının oluşturduğu sivrilikle karonun köşesine giren farklı renklerde iki üçgen motif bulunur. Diğer karolarla pano oluşturulduğunda bu üçgen motifler diğer karolardaki eşleriyle bitişerek kompozisyondaki büyük haç motifinin arasındaki sekiz kollu yıldızların içindeki dört kollu yıldızları oluştururlar. Karonun içinde birbirini v biçimi oluşturacak şekilde kesen şeritlerin dış kenar çizgileri bu yıldızı içine alan sekiz kollu yıldızın bir tam ve iki de yarım kollarını oluşturur ki bu da diğer karolarla olan bitişmede tam formunu alır. Bu şeritlerin içine aldığı alan büyük haç motifinin dikey ve yatay eksendeki kollarının yarımlarıdır ve diğer karodaki eşleriyle haça tamamlanırlar (k.no:6,9,15,18,76).

A19 tipi sekiz kollu yıldız ve çokgenlerden oluşmaktadır. Kompozisyonda altıgenlerle birbirine düşey ve yatay eksende bağlanan sekiz kollu yıldızlar ve dört yıldızın arasında ise bir onikigen bulunmaktadır. Altıgenlerden, sekiz kollu yıldızlardan ve onikigenlerden her biri dört karonun birleşmesiyle oluşmaktadırlar. Altıgenler onikigene dört yönde birer kenarlarıyla geçmeler yaparlar. Sekiz kollu yıdızın içinde de bir sekizgen bulunmaktadır. Bunun ortasında da bir daire motifi vardır. Onikigenlerin ortasında ana kenarları onikigene geçme yapan altıgenlerin kenarlarına teğet bir sekizgen alan bulunur. Bu sekizgenin içinde de kolları sekizgenin bitiştiği altıgenlerde biten bir haç motifi vardır. Böylece sekizgen dört parçaya bölünmüş gibi görünür. Sekizgenin altıgenlerle birleşmeyen kenarlarının çevresinde ise beşgen alanlar bulunur. Altıgenlerin içi de onikigenlerle yaptığı geçmelerle dört parçaya ayrılmıştır. Tüm motifler ya kalın kenar çizgileriyle ya da farklı renklerle belli edilmişlerdir. Aynı geometrik forma sahip alanlar aynı renktedirler. Bir karoda ise diyagonal kalın kenar çizgili ve iki üçgen alandan oluşan bir kelebek motifi kanatlarının birer köşesiyle karonun kenarlarına değmekte ve karonun köşesinde dörtgen bir alan bırakmaktadır. Bu alan sekiz kollu yıldızın içindeki sekizgenin çeyreğidir. Bu alandaki karonun köşesinde kompozisyondaki

sekiz kollu yıldızın ortasındaki daire motifinin çeyreği bulunur. Kelebek motifi de bu sekiz kollu yıldızın iki kolunu oluşturmaktadır. Kelebek motifinin kalın kenar çizgilerinin karşı köşeye doğru devam ederek karonun kenarlarına doğru kırılmasıyla ok ucu ve dörtgen formlar oluşmaktadır. Karonun ortasından kelebek motifinin karşısına gelen köşeye kadar olan alanı kapsayan ok ucu benzeri sekizgen alan diyagonal olarak iki farklı renk alanına ayrılmıştır. Karonun köşesindeki renk alanı kompozisyondaki onikigenin içindeki sekizgenin çeyreğidir diğer renk alanı ise bu sekizgenin köşe kenarlarını çeviren beşgenlerden biri olmaktadır. Karonun diğer iki köşesinde bulunan dörtgen alanlar ise kompozisyondaki altıgenin çeyrekleridir. Bu alanlar kelebek formunun kenar çizgisinin içeri girerek bir dirsek yapmasıyla biri dörtgen biri beşgen iki renk alanına ayrılmıştır (k.no:34,53, 73,75).

Kesişen daireler A20 tipini oluşturmaktadır. Kompozisyonda birbirine teğet daire dizileri kesişmektedirler. Her bir daire alt ve üst dizilerde bulunan komşu dört daireyi ikişer noktadan keser ve kesişme alanlarında badem formları oluşur. Böylelikle her bir dairenin içinde uçları birbirine değen dört badem formu bulunur. Ayrıca bu badem formlarının çizdiği yay dairenin içinde içbükey bir eşkenar dörtgen form oluşturur. Her komşu dairenin birbirini izleyen iki badem formu komşu dairenin iki badem formuyla dairelerin değme noktasında uçlarından bitişerek oldukça stilize dört yapraklı bir çiçek motifi oluşturmaktadır. Bir karoda ise karonun kenarlarına değen büyük bir daire motifi vardır. Bunun içinde uçları dairenin kenarlarına değen iç bükey bir eşkenar dörtgen motif bulunmaktadır. Bu eşkenar dörtgenin kenarlarını çeviren daire içinde kalan alanlarda birer badem formundadırlar. Badem formları iki ayrı renktedir. Karşılıklı olan badem formları aynı renktedir (k.no:17a,65b). Bu tipin diğer bir formunda ise bir karonun içinde badem formlarının uçlarından bitişerek oluşturdukları dört yapraklı çiçek formu bulunur. Bunların bitişme noktasında ve karonun da ortasında içbükey bir kare motif bulunmaktadır. Badem formlarının arasında kalan alanlar da iki kenarı içbükey olan birer üçgen motif oluşturur. Bu karo diğer karolarla birleştiğinde kesişen dairelerden oluşan A20 tipinin kompozisyonu oluşmaktadır. Bu sefer dairelerin ortasındaki içbükey eşkenar dörtgen motifler içlerinde başka bir renkte içbükey dörtgen motif olacak şekilde kalın kenar çizgileriyle belli edilmiştir. Kenarlarındaki badem formları da bir renktir. Daire motiflerinin birbirine değdiği noktalarda da birer içbükey kenarları olan kare motifler bulunmaktadır (81).

A21 tipini kafes bezemeli daire motifi oluşturmaktadır. Bir karoda büyük bir daire motifi diyagonal yönde dört tarafından kalın kenar çizgili yarım kartuş formundaki dörtgenlerle çevrilidir. Dairenin merkezinde küçük bir çember ve dış kenarına yakın büyük bir çember bulunur. Küçük çember ile büyük çember arası sekiz parçaya bölünerek bir tekerlek motifi yahut da bir başka açıdan bakılırsa stilize bir çiçek motifi elde edilmiştir. Yarım kartuş dörtgenlerin arasında kalan alanlarda tabanları karonun kenarında olan ve uçlarıyla da daireye değen birer üçgen motif bulunur. Bu üçgenin içinde de başka bir renkte ikinci bir üçgen bulunmaktadır. Karonun yarım kartuş dörtgenlerin çevresinde kalan alanı da aynı dörtgen formdadır. Bu karo diğer karolarla pano oluşturacak şekilde bir araya geldiğinde yarım kartuş formundaki dörtgen motiflerin kalın çizgili dış kenarları karolar arasında kalın bir bant meydana getirir. Bu dik eksende birbirini keserek bir kafes bezeme oluşturur. Karodaki üçgenler de diğer karodaki eşleriyle bitişerek tekerlek motifine dört ana yönden teğet olan eşkenar dörtgenleri oluşturur (k.no:13)

A22 tipi daire ve bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Bir karoda karonun bir köşesine yakın bir noktadan içeri giren birbirine paralel dar bir bant halindeki iki sıra çizgi büyük bir dairenin çeyreğini oluşturacak şekilde bir yay çizerek karşı köşeye yakın bir noktadan çıkar. Bu bant halindeki yayın içinde bir daire motifi ve yayın eğrisine uyan iki dikdörtgen motif eşit aralıklarla dizilidir. Dikdörtgenler dairenin iki yanındadırlar. Yayın karodan çıkma noktalarında da birer yarım daire motifleri bulunur. Karonun yayın içinde kalan köşesinde çeyrek bir çember bu çemberin üzerinden uzun sapıyla diyagonal yönde çıkan stilize bir çiçek motifi ve yine çemberin üzerinden çıkan ve çiçeğin iki yanında simetrik olarak yer alan birer kenarları üç dilimli yaprak motifleri bulunmaktadır. Bu köşenin karşısındaki yayın da dışında kalan köşede aynı yarım çember motifinin üzerinde sapsız bir palmet motifi bulunur. Bu karo diğer karolarla bir kompozisyon oluşturmak için bir araya geldiğinde karodaki yay çizen çeyrek daire dört karoya yayılan büyük bir daire motifi olmaktadır. Dairenin halka formundaki iki çizginin içine aldığı bantta küçük daire ve dikdörtgen motifler birbirlerini eşit aralıkla takip ederler. Bu dizilimde sekiz daire ve sekiz dikdörtgen bulunur. Dört karonun birleşme yerinde ve bu dairenin merkezinde küçük bir çember motifi bulunmaktadır. Bu çemberin üzerinden diyagonal dört faklı yönde uzun saplı stilize çiçekler çıkmakta ve bu çiçeklerin yanlarında ikişer stilize yaprak motifi bulunmaktadır. Dört karonun birleşmesiyle

oluşan bu büyük dairelerin dördünün ortasında ise küçük bir çemberden çıkan ve diyagonal olarak dört yöne bakan palmet motifleri bulunmaktadır (k.no:65a).

A23 dört yarım daireden oluşan geometrik motif ve stilize çiçek ve yapraklardan oluşmaktadır. Kompozisyonda dört karonun birleşmesiyle dört yarım daireden oluşan geometrik bir motif oluşmaktadır. Bu motifte yarım dairelerin birleşme noktalarında yaptığı girintilerden diyagonal yönde çıkan saplı ve simetrik çift yapraklı tomurcuk formunda stilize çiçekler bulunmaktadır. Geometrik motifin dairelerin birleşme yerinde yaptıkları girintinin iç kısmında da aynı stilize çiçek sapsız ve yapraksız olarak tekrar edilmiştir. Bu dört yarım daireden oluşan geometrik motifin merkezinde bir daire motifi bulunmaktadır. Bunun içinde de farklı renkte bir daire motifi bulunur. Yarım dairelerin her birinin içinde ise iki kıvrık çizgi ve aralarında bir badem formuyla oldukça stilize çift yapraklı bir çiçek motifi bulunmaktadır. Dört yapraklı yoncayı da andıran bu dört yarım daireden oluşan geometrik motifin dördünün ortasında bu motifin yarım dairelerinin birleşme yerlerinden diyagonal olarak çıkan saplı ve çift yapraklı stilize çiçeklerden dördü birbirlerine bakışımlı olarak toplanırlar. Bu toplanmayla yapraklar dairesel bir motif meydana getirirler. Tek bir karoda ise karonun karşılıklı köşelerine yakın noktalardan içeri giren çeyrek daireler karonun ortasında bir girintiyle birleşmektedirler. Bu girintiden diyagonal yönde saplı ve simetrik çift yapraklı tomurcuk formunda bir çiçek motifi çıkar. Yayların birleşme yerinin iç kısmında da aynı çiçek motifi sapsız ve yapraksız olarak bulunur. İki çeyrek dairenin oluşturduğu bu yayın içindeki köşede bir dairenin çeyreği olan bir motif iç içe iki renk olarak bulunur. Her bir yayın içinde kalan alanda da bir kıvrık çizgi ile yarım badem formu bulunur (k.no:8,20,67).

Basık altıgenlerden ve stilize bitkisel motiflerden A24 tipi oluşmaktadır. Tek bir karoda karoyu diyagonal olarak bir köşesinden diğerine geçen basık altıgen bir motif bulunmaktadır. Bu motifin içinde de açık renk çerçeveli daha küçük bir basık altıgen motif bulunur. Bunun içinde ise basık altıgenin sivri köşelerine bakan iki yanı simetrik yapraklı birer palmet ve yan kenarlarına bakan birer lotus tipi küçük çiçekten oluşan stilize bitkisel motif bulunur. Karodaki altıgen motifin kenar çizgilerinin karşısında kalan köşeler üçgen alanlara bölünmüştür. Bu üçgenin içinde de dört karo bir araya geldiğinde oluşacak olan sekiz taç yapraklı stilize küçük çiçek motifinin iki yaprağı bir yay üzerinde iki kıvrımla belirtilmiştir. Karodaki basık

altıgen kartuş motif ile üçgen bölümler arasında kalan alan da kartuş formunu çeviren ayrı bir kartuş formudur. Dört karo bir pano oluşturmak için bir araya geldiğinde sekizgen bir form içinde birbirini izleyen dört büyük basık altıgen kartuş motifi bulunmaktadır. Sekizgenler komşu sekizgenlerle geçmeler yaparak birer kartuş motifini ortak kullanmaktadırlar. Bu sekizgenin merkezinde dört kartuşun da ortasında içinde sekiz taç yapraklı stilize bir çiçeğin olduğu eşkenar dörtgen bir motif bulunmaktadır. (k.no:36,79a).

A25 stilize bitkisel motiflerden badem motifi ve içbükey kare ve sekizgen motiflerden oluşur. Bir karonun ortasında diyagonal bir badem motifi bulunur. Bu motifin sivri uçlarının karşısına gelen köşeler karonun içine bakan kenarları hafif içbükey dörtgen alanlara ayrılmıştır. Bu dörtgen motiflerin köşesi badem motifinin sivri uçlarına teğettir. Badem motifinin yan kenarından karonun köşesine doğru simetrik çift yapraklı lotus motifi uzanmaktadır. Badem motifinin diğer tarafında kalan karonun köşesi karonun içine bakan kenarları iç bükey olan bir dörtgen alana bölünmüştür. Bunun köşesi sivrilip uzayarak badem formuna değmektedir. Böylece badem formunun diğer tarafındaki çiçek motifinin sapı olmaktadır. Bu çiçek sapının ayırdığı alanlarda da karo kenarlarında yarım birer tomurcuk formunda stilize çiçek motifleri bulunmaktadır. Bu karo diğer karolarla pano oluşturmak için bir araya geldiğinde badem formunun sivri uçlarının teğet olduğu dörtgen motifler bir sekizgen motif olmaktadır. Böylece bu motifin dört köşesinde diyagonal olarak teğet birer badem motifi bulunur. Bir köşesi uzayarak lotus motifinin sapını da oluşturan dörtgen form ise dört karonun birleşme yerinde bir içbükey kare form olmaktadır. Bunun da uzayıp sap biçimi alan köşelerine yatay badem formları gelmekte bunlardan da birer çift yapraklı lotus çıkmaktadır. Yarım tomurcuk motifler de bu karenin dört kenarında birer stilize tomurcuk formunda çiçek olmaktadır. Ayrıca bir başka dört karonun birleşme yerinde de lotus formundaki çiçekler birbirine bakışımlı olarak gelmekte ve bunların simetrik çift yaprakları da eşkenar dörtgen bir alanı çevrelemektedir. Tüm geometrik motifler iç renklerinden farklı bir kenar çizgisiyle belli edilmişlerdir (k.no:37,38)

Stilize çiçeklerden haç motifi A26 tipini oluşturmaktadır. Bir karonun merkezinde küçük ve kenarları içbükey bir kare formunun hafif sivriltilmiş köşelerinde birer tomurcuk formunda çiçek motifi bulunmaktadır. Böylelikle dört kollu bir haç motifi

oluşmaktadır. Bu motif bir karoda siyah bir diğerinde kırmızı olarak değerlendirilmiştir. Karolar bir kırmızı motifli bir siyah motifli şeklinde dizilmişlerdir (k.no:63).

A27 tipini stilize karanfil motifi oluşturmaktadır. Bir karonun ortasında eşit aralıklarla dizili sekiz taç yapraklı ve her yaprağı üç dilimli stilize bir karanfil motifi bulunmaktadır. Bu motifin ortasında bulunan dairesel boşlukta motiften farklı bir renkte ve çiçeğin göbeğini oluşturan bir daire formu bulunur. Bu motif tüm karolarda tekrarlanır (k.no:68).

A28 tipini makara formlu motifler oluşturmaktadır. Her bir makara uçlarındaki şişkin kısmı diğerinin gövdesindeki boşluğa girecek şekilde yatay ve dikey eksende dizilidirler. Bir karoda tam olarak bu şekilde dizilmiş dokuz makara motifi bulunur. Bunlardan kalan boşluklarda da yarım ve çeyrek makara motifleri bulunmaktadır ki bunlar da diğer karolarla yapılan eşleşmede tam motifi oluştururlar. Dikey dizili makara motifleri ile yatay dizili makara motifleri farklı renktedirler (k.no:56).

4.4.2. Bordür Motifleri

Apartman karolarında bordür üç şekilde kullanılmıştır. Bordür, ya ana kompozisyonu geometrik belli bir çerçeve içine almıştır, ya apartman holünün duvarına ve merdiven çizgisine paralel bir hat takip etmiştir, ya da duvarın süpürgelik kısmında kullanılmıştır. Bu üç şekilden bazen ikisinin de bir arada kullanıldığı olmuştur. Bordür motifleri de ana motifler gibi gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma B1, B2 şeklinde yapılmıştır. B bordür motifini, rakamsa grubun bu sınıf içindeki yerini vermektedir. Ana kompozisyondan bordürü ayıran sınır çizgilerini oluşturan düz şeritler bir örnek hariç (k.no:40) bütün bordür örneklerinde bulunduğu için tekrar tekrar kendilerinden bahsedilmeyecektir.

B1 bezemesiz düz bordürlerdir. Bu bordürler düz bir bant halindedirler (k.no: 70,79b). Bazen bu düz bandı bordürün sınır çizgileri de çevirmez (k.no:40). Bazen bordürün kenar çizgileri küçük dalgacıklardan oluşan bir diş dizisiyle bu bandı dilimli yapmaktadır (k.no:1,57). Bazen de bu bantta bordürün kenar çizgilerine yakın iki ince paralel çizgi devamlı olarak uzanmaktadır (k.no:44).

B2 tipi sarmaşık motiflidir. Düzenli s kıvrımlar çizerek devam eden ince bir dal ve bu daldan çıkarak kıvrımlar arasındaki boşlukları dolduran sarmaşık yapraklarının oluşturduğu devamlı dizidir. Yapraklar daldan küçük bir sapla ayrılırlar ve dönüşümlü olarak zıt yönlere bakarlar. Yaprakların her birinin alt kısmında küçük bir sapı olan ve üstündeki yaprakla aynı yöne bakan tomurcuk formunda bir çiçek motifi bulunur. Çiçekler, yapraklar ve dal aynı renkte olmaktadırlar (k.no: 4,6,11,16,20,24,25,39b,69,80). Bazen yapraklar ve çiçekler aynı renkte dal farklı renktedir (k.no:67). Bazen yapraklar ve dal aynı renkte çiçekler farklı renktedir (k.no:17b). Bir karoda bir tam iki yarım yaprak ve iki çiçek bulunur.

B3 asma yapraklı tiptir. Dairesel kıvrımlar yaparak devam eden ince bir dal ve bu daldan çıkarak dairesel alanların içindeki boşlukları dolduran birer asma yaprağının oluşturduğu dizidir. Bu dairesel alanların birini dal kendisi oluştururken hemen yanındaki diğerini asma yaprağının ucunda bulunduğu dalcık kıvrılarak yapmaktadır. Dalın kıvrılarak oluşturduğu dairesel alanların üzerinde ayrıca dairenin dışına doğru diyagonal karşılıklı duran yan kesitten iki yaprak daha bulunur. İki dairesel alanın arasındaki boşluklara ise lotus benzeri bir motif doldurulmuştur. Dairesel alanlar içinde hafif diyagonal eğriyle duran asma yaprakları ikili gruplar halinde birbirlerine bakarlar (k.no:65a). Bu örnekte bordürün kalın kenar çizgisine içerden bitişik ince mavi bir şerit de bulunmaktadır. Bir karoda bir tam iki yarım asma yaprağı dolayısıyla bir tam iki yarım dairesel alan bulunmaktadır.

B4 basık altıgen kartuşlardan oluşmaktadır. Basık altıgen kartuşlar sivri kenarlarıyla bitişerek zencirek oluştururlar. Bu zencirek bazen bir basık altıgenin iki yanında eşkenar dörtgenlerle bitişmesiyle de yapılmaktadır. Bir karoda bir basık altıgen kartuşun bulunduğu ve diğer karodakilerle zencirek oluşturduğu tipte altıgenin içinde koyu renk çerçeveli ikinci bir altıgen bulunur (k.no:30,32b). Bazen altıgenlerin birleşme yerleri ile bordürün kenar çizgileri arasında üçgen alanlar oluşur (k.no:72b). Eşkenar dörtgenlerle bitişerek zencirek oluşturan altıgenlerin bulunduğu tipte bir karoda bir basık altıgen kartuş ve bunun iki yanında ise birer yarım eşkenar dörtgen bulunur. Bu motif diğer karodakilerle bitişerek devamlı bir dizi oluşturur (k.no:38,42). Zencireğin içi bordürün fonuyla aynı renkte de olabilir, farklı renkte de olabilir.

B5 eşkenar dörtgen formlarından oluşmaktadır. Eşkenar dörtgen motiflerin birer uçlarıyla teğet olarak birbirini takip ettiği dizilimdir. Üç grup olarak gerçekleşmektedir. Birincisinde eşkenar dörtgenler bordürün içinde paralel uzayıp giden iki şeritin arasındadırlar ve kenarlarında kalan boşluklarda da üçgen alanlar oluşur. Bu tipte bir karoda üç eşkenar dörtgen motif bulunmaktadır (k.no:15,29). Bazen farklı iki renkte eşkenar dörtgen motif yan yana gelmektedir (k.no:75). Ayrıca bu grubun içinde ikinci bir bordürü olan örnek de vardır. Dar bir bordür olan ikinci bordürde eşit aralıklarla dizilim gösteren daire motifleri bulunur. Bir karoda dört daire motifi bulunmaktadır (k.no:18). İkincisinde eşkenar dörtgen motifler iki farklı renkte iç içe iki eşkenar dörtgendir. Kenarlardaki üçgen motifler de iki farklı renkte iç içe iki üçgendir. Bu tipte de bir karoda iki tam iki yarım eşkenar dörtgen bulunur (k.no:13). Üçüncüsünde eşkenar dörtgenlerin kenarları arasında kalan üçgen alanlar dört küçük üçgenlere bölünmüştür. Bu alandaki iki üçgen tabanlarından bordürün kenar çizgisine bitişiktir. Biri tabanıyla bunların ucuna oturur ve karşısına düşen benzeriyle bir köşesi teğet olur. Diğer üçgen ise bunların arasındaki boşlukta oluşur. Bu tipte bir karoda iki tam üçgen bulunur (k.no:66).

B6 tipi bordürün ortasındaki oldukça küçük eşkenar dörtgen motiflerden oluşur. Bu tipte bordürün içinde bordürün kenar çizgilerine paralel iki çizgi küçük dalgalanmalarla bordürü dolanırlar. Bu da bordürün iç kısmına dilimli bir görüntü verir. Bunun merkezinde her bir karoda olmak üzere üç küçük eşkenar dörtgen birbirlerine birer köşeleriyle teğet olarak bulunurlar (k.no:62). Bazen üç küçük teğet eşkenar dörtgenden oluşan motifin yanlarında eşit aralıklarla ince dikdörtgen şeritler bulunur (k.no:19,32a,46,72a). Bir karoda üç küçük eşkenar dörtgen ve iki yanında birer yarım dikdörtgen şerit bulunmaktadır. Bu diğer karolarla birleşerek tüm bordürü dolanır. Dikdörtgen şeritlerin iki kenarı içe doğru hafif üçgen kesiktir. Bazen de üç küçük eşkenar dörtgenin iki yanında biraz daha büyük ve içi fonun renginde birer eşkenar dörtgen bulunur (k.no:79a). Bu durumda bir karoda birbirine teğet üç küçük eşkenar dörtgenin oluşturduğu motif ve bunun iki yanında eşit aralıklarla dizilen daha büyük yarımşar eşkenar dörtgen motifler bulunur. Bordür köşelerinde üç küçük eşkenar dörtgen motif kıvrıma uyarak bir dirsek yaparak dizilirler.

B7 iki şeritli sarmal bir motiften oluşmaktadır. İki şeritin düzenli kıvrımlarla ve keskin kırılmalarla birbirine dolanarak meydana getirdiği sarmal bir örgünün oluşturduğu devamlı dizidir. Şeritlerdeki gölgelendirme ile bir derinlik etkisi elde edilmiştir (k.no:34,75,76). Bazen şeritler arasındaki boşluklarda baklava dilimi motifleri bulunmaktadır (k.no:17a,37,47,65b). Motif bordür kenar çizgisinin içinde bulunan iki paralel çizgi arasındadır. Bir karoda bir şerit üç tam iki yarım kıvrım yapmaktadır.

B8 tipi yuvarlak hatlara sahip üçgenimsi bir motiften oluşur. Bu motifin ortasında farklı bir renkte bir üçgen motif bulunur. Yuvarlak hatlı üçgenimsi motifin kenar çizgileriyle aynı renkte olan üç küçük dörtgen de üçgenin kenarlarıyla motifin kenarlarını üç yönden bitiştirir. Bir karoda yuvarlak hatlı iki üçgenimsi motif bulunur. Bu motifler birbirlerine diyagonal bir açıyla teğettirler. Aynı motif bordürün diğer karolarında da tekrar edilir. Bordürün kenar çizgileri bitişik iki ayrı renkten oluşmaktadır (k.no:61).

B9 yan yana dizili üçgenimsi motiflerden oluşmaktadır. Yan yana dizilmiş kenar çizgileri çok hafif iç bükey üçgenimsi motifler komşularıyla birleşerek devamlı bir dizi oluşturmaktadırlar. Tepe noktalarına doğru karşılıklı kenarlarında birer tırnak yaparlar ve tepeleri sivri değil düz biter. Buradan uzanan kısa sapın üzerinde küçük bir daire motifi vardır. Bordür zemininde her iki üçgenimsi motif arasında birer kubbe görüntüsü oluşmaktadır (k.no:26). Ele alınan örnekte bu motif dizilimi ana kompozisyonun sadece bir kenarında ikinci bir bordür içinde tekrarlanır. Bu sefer birinci bordürdekinin yansıması şeklinde bir dizilim gösterir. Bir karoda iki tam motif bulunmaktadır.

B10 dikdörtgen çerçevelerden oluşur. Bordür eksenine paralel uzun dikdörtgen çerçevelerin içi bezemesizdir. Birbirlerini eşit aralıklarla devamlı takip ederler. Bordürün dirsek yaptığı yerde dikdörtgenler bitişerek L biçimli bir form alırlar (k.no:64).

4.4.3. Karolarda Kullanılan Renkler

Ele alınan apartman karolarında çok çeşitli renklerin kullanıldığı da görülüyor. En çok kullanılan renkler beyaz, siyah, gri ve grinin tonları, kırmızı ve kırmızının tonları, sarı ve sarının tonları, yeşil ve yeşilin tonları, kahverengi ve kahverenginin tonları, mavi ve mavinin tonları ve pembe. Bu renkler kullanım çokluğu açısından ele alındığında 91 karodan 87'sinde kullanılan beyaz rengin en çok kullanılan renk olduğu görülüyor. Beyazdan sonra renklerin kullanım sıklığı ise şöyle: 47 karoda siyah, 42 karoda kırmızı, 38 karoda gri, 27 karoda sarı, 14 karoda kahverengi, 14 karoda yeşil, 8 karoda mavi, 1 karoda da pembe.

5. KATALOG

k.no: 1

Adres	Meşrutiyet Cd. No: 52 Cordova Freres Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1-B1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik		Düz					
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Apartmanın kapısında 1922 tarihinde yapıldığı yazılı. Karo dörtgenlerin içinde haç motifi olmasıyla farklı. Genellikle A1 grubu içindeki karolarda dörtgenlerin içi düzdür.										

Şekil 5.1 Meşrutiyet Cd. No: 52 Cordova Freres Apt. Karosu.

k.no: 2

Adres	Meşrutiyet Cd. No: 105 Toptaş Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: A1 tipini oluşturan sekizgenlerin bazılarının köşe kenarları kısadır.Bu örnekteki gibi.										

Şekil 5.2 Meşrutiyet Cd. No: 105 Toptaş Apt. Karosu.

k.no: 3

Adres	Gönül Sk. No: 7 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu	■	Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A16					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok	■	bitkisel							
Renk	siyah	■	gri		sarı	■	mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı	■	yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.3 Gönül Sk. No: 7 Karosu.

k.no: 4

Adres	Şair Ziya Paşa Sk. No:20 Güney Han Galata/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A15-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bina 1904 tarihli. Genellikle bordürler ana kompozisyonu, eğer çerçeve içine alacaklarsa, dikdörtgen çerçeve içine alırlar. Bu örnekte kare bir bordür çerçevesi kullanılmış. Bordürün sınırladığı alan içine tam kompozisyon alınmamış.										

Şekil 5.4 Şair Ziya Paşa Sk. No:20 Güney Han Karosu.

k.no: 5

Adres	Refik Saydam Cd. No:41 Şişhane/Beyoğlu.									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A16					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.5 Refik Saydam Cd. No:41 Karosu.

k.no: 6

Adres	Şehbender Sk. No: 14 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A18-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.6 Şehbender Sk. No: 14 Karosu yıldız motifleri ve bordür.

k.no: 7

Adres	Şehbender Sk. No: 18 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A4					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bu örnek kafes bezemeli dörtgenlerin içinde dörtgenlerinin farklı iki renkte olmasıyla ayrılıyor.										

Şekil 5.7 Şehbender Sk. No: 18 Karosu.

k.no: 8

Adres	Sofyalı Sk. No: 14 İliç İş Hanı Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A23					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.8 Sofyalı Sk. No: 14 İliç İş Hanı Karosu.

k.no: 9

Adres	Yemenici Abdüllatif Sk. No: 19 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A18					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bu motif tipindeki karolar içinde renksiz olan, yani siyah, beyaz ve gri renklerinde olan tek karo.										

Şekil 5.9 Yemenici Abdüllatif Sk. No: 19 Karosu.

k.no: 10

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 64 Dilek Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.10 Kumbaracı Yokuşu No: 64 Dilek Apt. Karosu.

k.no: 11

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 57 Kumbaracı İş Hanı Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A15-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Apartmanın kapısında mimarının D. Georgiades olduğu yazılı.										

Şekil 5.11 Kumbaracı Yokuşu No: 57 Kumbaracı İş Hanı Karosu.

k.no: 12

Adres	Camcı Fevzi Sk. No: 34 Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A2						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Bazı çiçek motifleri ve çiçeğin göbeğini oluşturan daire motifleri farklı büyüklüklere sahip.											

Şekil 5.12 Camcı Fevzi Sk. No: 34 Karosu.

k.no: 13

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 43 Arslan Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A21-B5					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Karşılaşılan karolar içinde bu motifteki tek örnek.										

Şekil 5.13 Kumbaracı Yokuşu No: 43 Arslan Apt. Karosu.

k.no: 14

Adres	Kumbaracı Yokuşu No:32 Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A10						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: A10 tipinde dörtgenlerin içi renkli ya da fon renginde olabilmektedir.											

Şekil 5.14 Kumbaracı Yokuşu No:32 Karosu.

k.no: 15

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 21 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A18-B5					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.15 Kumbaracı Yokuşu No: 21 Karosu.

k.no: 16

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 24 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A16-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.16 Kumbaracı Yokuşu No: 24 Karosu.

k.no: 17

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 19 Marketo Han Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A20-B7					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Apartman girişinde aynı zeminde bir bordürle ayrılmış iki farklı motif tipi var. Kenardaki dairelerden oluşan motif üst katlarda da tekrar edilmiş. 2.Karo(b): Panolu,geometrik motif,bitkisel bordür yeşil,beyaz,siyah renkler.Ebadı 20x20cm,M.tipi A16-B2.										

a b

Şekil 5.17 Kumbaracı Yokuşu No: 19 Marketo Han Karoları.

k.no: 18

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 22 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A18-B5					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Çift bordür kullanılmış. İkinci bordür daha dar ve eşit aralıklarla dizilmiş daire motiflerinden oluşuyor.										

Şekil 5.18 Kumbaracı Yokuşu No: 22 Karosu.

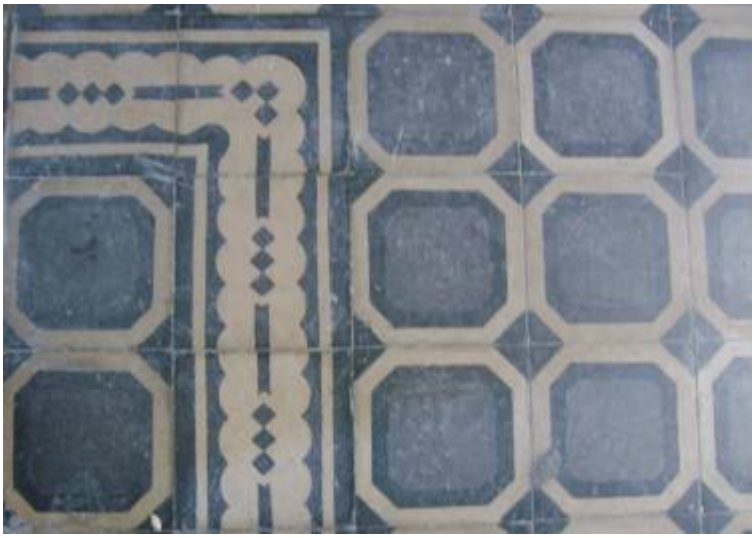
k.no: 19

Adres	Kumbaracı Yokuşu No: 7 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1-B6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			

Not: Bordürlerin bazen duvarın ve merdivenin çizgisini takip ettiklerini gösteren iyi bir örnek.

Şekil 5.19 Kumbaracı Yokuşu No: 7 Karosu.

k.no: 20

Adres	Defterdar Yokuşu No:1 Tophane.									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A23-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bu motif tipindeki karolar içinde çiçek motifleri kırmızı olmayan tek örnek. Karo yer yer yıpranmış durumda.										

Şekil 5.20 Defterdar Yokuşu No:1 Karosu.

k.no: 21

Adres	Faik Paşa Cd. No:12 Beyoğlu.									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A10					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Geçmeli eşkenar dörtgenli motiflerde dörtgenlerin içinin renklendirilmeden bırakıldığı da olur. Bu örnekteki gibi büyük ve küçük dörtgenler farklı renklerle renklendirilirse etki farklı olmaktadır.										

Şekil 5.21 Faik Paşa Cd. No:12 Karosu.

k.no: 22

Adres	Faik Paşa Cd. No:25 Beyoğlu.									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A16					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.22 Faik Paşa Cd. No:25 Karosu.

k.no: 23

Adres	Türkgücü Sk. No:43 Beyoğlu.										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: A1 tipini sekizgen motifliler oluşturmaktadır. Bunların içinde bu tip karolar sekizgenler içinde enine ve dikine dörtgen formlar bulundurmasıyla ayrılırlar.											

Şekil 5.23 Türkgücü Sk. No:43 Karosu.

k.no: 24

Adres	Bostanbaşı Cd. No: 10 Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu	■	Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A13-B2					
	bitkisel									
Bordür	var	■	geometrik							
	yok		bitkisel	■						
Renk	siyah	■	gri	■	sarı		mavi		pembe	
	beyaz	■	kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Karolar yer yer yıpranmış. Kompozisyonda da karoları yanlış yerleştirmeden kaynaklanan bazı uyumsuzluklar var.										

Şekil 5.24 Bostanbaşı Cd. No: 10 Karosu.

k.no: 25

Adres	Nöbetçi Sk. No: 6 Tophane/Beyoğlu.									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A15-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Zemindeki sarmaşık bordürü duvarda süpürgelik de de tekrar edilmiş.										

Şekil 5.25 Nöbetçi Sk. No: 6 Karosu.

k.no: 26

Adres	Tüfekçi Salih Sk. No:11 Cihangir.									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A2-B9					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Ana kompozisyonun sadece bir tarafında çift bordür kullanılmış.İkinci bordürdeki motif de birincinin yansıması gibi. Bu tip bordür motifi karşılaşılan tek örnek. Bordür motifleri arasında oluşan kubbe görüntüsü de dikkat çekiyor.										

Şekil 5.26 Tüfekçi Salih Sk. No:11 Karosu.

k.no: 27

Adres	Sıraselviler Cd. No:80 Emniyet Apt. Cihangir.										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A3						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Petek görünümlü motiflerde peteklerin kenar çizgileri siyah veya beyaz olmaktadır.Bu örnek siyah kenar çizgili.											

Şekil 5.27 Sıraselviler Cd. No:80 Emniyet Apt. karosu.

k.no: 28

Adres	Kumrulu Yokuşu No:6 Elpi Apt. Cihangir.										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi								
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: İki farklı ebattaki karolarla yapılan bu kompozisyonda küçük karonun ebadı 10x10 cm.											

Şekil 5.28 Kumrulu Yokuşu No:6 Elpi Apt. Karosu.

k.no: 29

Adres	Soğancı Sk. No: 12 Meltem Apt. Cihangir/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A15-B5					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: A15 tipini oluşturan sekiz kollu yıldızlarınbazılarında kollar baklava dilimi şeklinde eşit aralıklarla dizilmektedir.Bu örnekteki gibi.										

Şekil 5.29 Soğancı Sk. No: 12 Meltem Apt. Karosu.

k.no: 30

Adres	Abdülhamit Cd. No:39 Taksim/Beyoğlu.									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A15-B4					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bordür duvarın süpürgelik kısmında bulunuyor ve üzeri kısmen boyayla kapanmış durumda.										

Şekil 5.30 Abdülhamit Cd. No:39 Karosu.

k.no: 31

Adres	Güneşli Sk. No: 32 Cihangir/Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Duvarın süpürgeliği üzerinde ana motif bulunan bir sıra karoyla yapılmış.											

Şekil 5.31 Güneşli Sk. No: 32 Karosu.

k.no: 32

Adres	Güneşli Sk. No: 28 Nar Apt.Cihangir/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1-B6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Apartmanda dış kapının girişinde ve iç kapının arkasında olmak üzere iki motifte karo kullanılmış.2.Karo(b): Panolu,geometrik motif,geometrik bordür,sarı,kırmızı, siyah,gri,beyaz.20x20 cm.A1-B4 tipinde. a karosu iç kapının arkasında bulunmakta.										

a b

Şekil 5.32 Güneşli Sk. No: 28 Nar Apt. Karoları.

k.no: 33

Adres	Güneşli Sk. No: 11 Gülen Apt. Cihangir/Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A9						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Apartmanda girişte ve kapı önlerinde olmak üzere iki tipte karo var. 2.karo(b):panolu, geometrik motifli,Kırmızı,kahve, sarı,beyaz.20x20 cm. A1 tipinde. a karosu kapı girişinde bulunmakta.											

a b

Şekil 5.33 Güneşli Sk. No: 11 Gülen Apt. Karoları.

k.no: 34

Adres	Güneşli Sk. No: 7 Cihangir/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A19-B7					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.34 Güneşli Sk. No: 7 Karosu.

k.no: 35

Adres	Susam Sk. No: 1 Cihangir/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.35 Susam Sk. No: 1 Karosu.

k.no: 36

Adres	Şimşirci Sk. No: 15 Nur Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A24-B1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik		Düz					
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bordür duvarın süpürgelik kısmında kullanılmış.										

Şekil 5.36 Şimşirci Sk. No: 15 Nur Apt.

k.no: 37

Adres	Yeni Yuva Sk. No: 12 Mavi Yuva Apt. Cihangir/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A25-B7					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.37 Yeni Yuva Sk. No: 12 Mavi Yuva Apt. Karosu.

k.no: 38

Adres	Bakraç Sk. No: 5 Cihangir/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A25-B4					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bordür duvarın süpürgelik kısmında kullanılmış.										

Şekil 5.38 Bakraç Sk. No: 5 Karosu.

k.no: 39

Adres	Kumrulu Yokuşu No: 25 Kumrulu Apt. Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A3						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Dış kapı girişinde ve daire önlerinde olmak üzere iki faklı motifte karo var. 2.Karo(b):panolu, geometrik motifli,bitkisel bordürlü,siyah,gri, beyaz.20x20cm. A15-B2 tipinde. a karosu kapı girişinde bulunmakta.											

a b

Şekil 5.39 Kumrulu Yokuşu No: 25 Kumrulu Apt. Karoları.

k.no: 40

Adres	Oba Sk. No: 14 Gözler Apt. Cihangir/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A5-B1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik		Düz					
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Kompozisyon birbirinden bağımsız iki bordür çerçevesi içine alınmış. Bordür kenar çizgisi de olmayan düz bir bant halinde olmasıyla tüm bordürler arasında farklı.										

Şekil 5.40 Oba Sk. No: 14 Gözler Apt. Karosu.

k.no: 41

Adres	Bakraç Sk. No: 22 Cihangir/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu	■	Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A4					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok	■	bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz	■	kırmızı		yeşil	■	kahve			
Not: Kafes bezemeli dörtgenler içinde kare formlarla yapılan bir örnek.										

Şekil 5.41 Bakraç Sk. No: 22 Karosu.

k.no: 42

Adres	Bakraç Sk. No:21 Cihangir/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A10-B4					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bordürü süpürgelikte bulunuyor.										

Şekil 5.42 Bakraç Sk. No:21 Karosu.

k.no: 43

Adres	Abdülhak Hamit Cd. No: 8 Sabiha Apt. Taksim/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz	■								
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok	■	bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz	■	kırmızı		yeşil		kahve	■		
Not: Dama görünümü oluşturan karolar ya farklı iki rengin bir karoda oluşturduğu dama görünümlerinin yan yana gelmesiyle ya da iki farklı renkte olan karoların yan yana gelmesiyle oluşur. Bu örnekte farklı iki renkte yan yana gelen karolar dama tahtası oluşturuyor.										

Şekil 5.43 Abdülhak Hamit Cd. No: 8 Sabiha Apt.

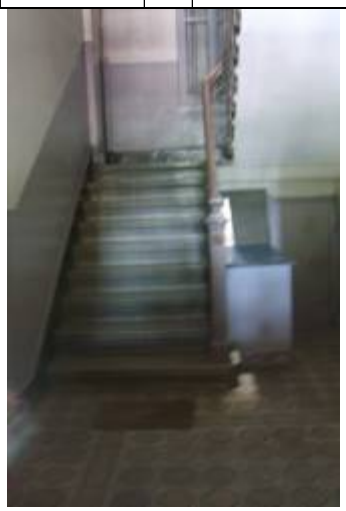
k.no: 44

Adres	Abdülhak Hamit Cd. No:26 Venüs Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: A1 tipini oluşturan sekizgen motiflilerin içinde bir karoda tek sekizgen ya da çok sekizgen bulunur. Bu örnekte bir karoda çok sekizgen bulunmakta ve yan yana sekizgenler de farklı renkler de dizilmişlerdir.										

Şekil 5.44 Abdülhak Hamit Cd. No:26 Venüs Apt. Karosu.

k.no: 45

Adres	Abdülhak Hamit Cd. No: 28 Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1-B1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik		Düz					
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.45 Abdülhak Hamit Cd. No: 28 Karosu.

k.no: 46

Adres	Topçu Cd. No: 18 Vatavalı Apt. Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A11-B6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bordürü süpürgelikte bulunuyor.										

Şekil 5.46 Topçu Cd. No: 18 Vatavalı Apt. Karosu.

k.no: 47

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:55 Melek Apt. Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A17-B7					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Hemen kapının girişinde ana motif bir paspası andırır büyüklük ve şekildeki bordür içine alınmış. Bordür hem zeminde hem süpürgelikte kullanılmış.										

Şekil 5.47 Şehit Muhtar Cd. No:55 Melek Apt. Karosu.

k.no: 48

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:61 Taksim/ Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Dış kapı girişinde ve daire önlerinde olmak üzere iki farklı tipte karo var.2. Karo(b): Panolu,geometrik,siyah beyaz.20x20cm, A1 tipinde. b karosu kapı girişinde ve oldukça yıpranmış durumda.											

a

b

Şekil 5.48 Şehit Muhtar Cd. No:61 Karosu.

k.no: 49

Adres	Şehit Muhtar No:41 Zaman Apt. Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Dama görünümlü karolar içinde aynı karoda dama görünümünün diğer karolarla sonsuza taşındığı bir örnek.										

Şekil 5.49 Şehit Muhtar No:41 Zaman Apt. Karosu.

k.no: 50

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:39 Zarif Apt.Taksim/ Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not:											

Şekil 5.50 Şehit Muhtar Cd. No:39 Zarif Apt. Karosu.

k.no: 51

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:30 Nur Apt. Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A13					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.51 Şehit Muhtar Cd. No:30 Nur Apt. Karosu.

k.no: 52

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:26 Adalet Apt. Taksim/ Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz	■									
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A5						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok	■	bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz	■	kırmızı		yeşil		kahve	■			
Not: Kompozisyondaki küçük karolar 10x10 cm ebadında.											

Şekil 5.52 Şehit Muhtar Cd. No:26 Adalet Apt. Karosu.

k.no: 53

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:12 Tanel Apt.Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A19					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.53 Şehit Muhtar Cd. No:12 Tanel Apt. Karosu.

k.no: 54

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:8 Gür Apt. Taksim/ Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A3						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not:											

Şekil 54 Şehit Muhtar Cd. No:8 Gür Apt. Karosu.

k.no: 55

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:15 Ege Apt. Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: A1 tipi içinde farklı iki renkli sekizgenle yapılan kompozisyon.										

Şekil 5.55 Şehit Muhtar Cd. No:15 Ege Apt. Karosu.

k.no: 56

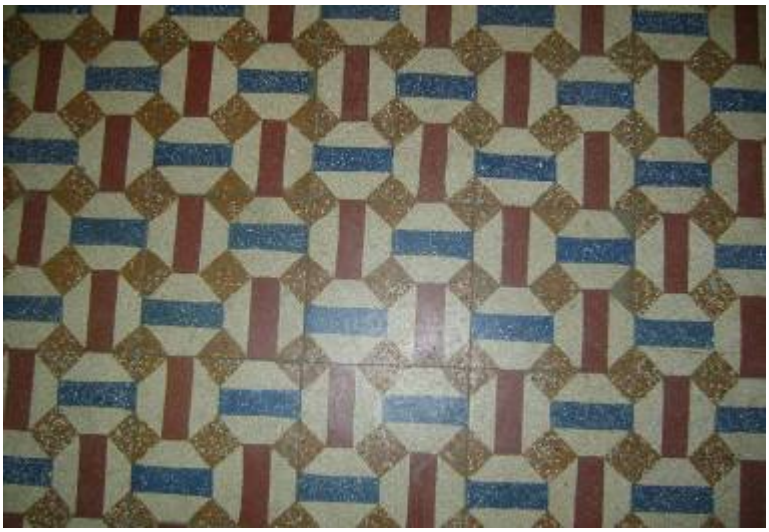
Adres	Şehit Muhtar Cd. No:13 Tan Apt. Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A28						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Makara motifli bu örnek karşılaşılan tek örnek.											

Şekil 5.56 Şehit Muhtar Cd. No:13 Tan Apt. Karosu.

k.no: 57

Adres	Şehit Muhtar Cd. No:9 Eden Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.57 Şehit Muhtar Cd. No:9 Eden Apt. Karosu.

k.no: 58

Adres	Lamartin Cd. No:20 Gül Apt. Taksim/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A14					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:Apartmanda dış kapı girişinde ve kapı önlerinde olmak üzere iki tip karo var.2.Karo(b):panolu, geometrik,kırmızı, beyaz.20x20cm.A1 tipinde. a karosu iç kapının arkasında ve daire kapıların önlerinde bulunmakta.										

a b

Şekil 5.58 Lamartin Cd. No:20 Gül Apt. Karoları.

k.no: 59

Adres	Lamartin Cd. No: 27 Şen Apt. Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.59 Lamartin Cd. No: 27 Şen Apt. Karosu.

k.no: 60

Adres	Topçu Cd. No: 8 Asri Apt. Taksim/Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not:											

Şekil 5.60 Topçu Cd. No: 8 Asri Apt. Karosu.

k.no: 61

Adres	Mete Cd. No:12 Ayyıldız Apt. Taksim/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu	■	Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A4-B8					
	bitkisel									
Bordür	var	■	geometrik	■						
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı	■	mavi	■	pembe	
	beyaz	■	kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Hem renklerdeki canlılık hem de bordür motifinin farklı oluşuyla dikkat çekiyor.										

Şekil 5.61 Mete Cd. No:12 Ayyıldız Apt. Karosu.

k.no: 62

Adres	İsmet İnönü Cd. No:5 Ulusal Apt. Taksim/ Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A11-B6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.62 İsmet İnönü Cd. No:5 Ulusal Apt. Karosu.

k.no: 63

Adres	Hacı Ali Sk. No:2 Galata/Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz	■								
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A26					
	bitkisel	■								
Bordür	var		geometrik							
	yok	■	bitkisel							
Renk	siyah	■	gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz	■	kırmızı	■	yeşil		kahve			
Not: Hemen kapı girişindeki karolar eski karoların yerine yakın bir tarihte bordürlü olarak yapılmış. Fakat oldukça acemice yerleştirilmiş. Yandaki pastane de zeminini aynı tipteki karolarla döşetmiş. Bu anlamda esas karolar diyebileceklerimiz binanın üst katlarında bulunuyor.										

Şekil 5.63 Hacı Ali Sk. No:2 Karosu.

k.no: 64

Adres	Lüleci Hendek Sk. No:64									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A16-B10					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Aynı bordür motifi hem zeminde hem süpürgelikte bulunmakta. Bordür motifi olarak da tek örnek.										

Şekil 5.64 Lüleci Hendek Sk. No:64 Karosu.

k.no: 65

Adres	Refik Saydam Cd. No: 43 Roditi Han Beyoğlu										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A22-B3						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Apartman 1902 tarihli. Binada kapı girişinde ve daire önlerinde olmak üzere iki farklı tipte karo var. 2.Karo(b):panolu, geometrik motif,geometrik bordür,siyah,kırmızı, gri,beyaz.20x20cm. A20-B7 tipinde. b karosu kapı girişinde bulunmakta.											

a b

Şekil 5.65 Refik Saydam Cd. No: 43 Roditi Han Karoları.

k.no: 66

Adres	Meşrutiyet Cd. No:108 Merkez Apt. Beyoğlu									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1-B5					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.66 Meşrutiyet Cd. No:108 Merkez Apt. Karosu.

k.no: 67

Adres	Dolapdere Cd. No:253 Şişli										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A23-B2						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not: Bordür süpürgelikte bulunmakta.											

Şekil 5.67 Dolapdere Cd. No:253 Karosu.

k.no: 68

Adres	Eşref Efendi Sk. No:38 Kurtuluş/Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A27					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.68 Eşref Efendi Sk. No:38 Karosu.

k.no: 69

Adres	Eşref Efendi Sk. No:124 Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A15-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Bordürü süpürgelikte bulunmakta.										

Şekil 5.69 Eşref Efendi Sk. No:124 Karosu.

k.no: 70

Adres	Bilezikçi Sk. No:206 Aceleci Apt. Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A8-B1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik		Düz					
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.70 Bilezikçi Sk. No:206 Aceleci Apt.

k.no: 71

Adres	Bilezikçi Sk. No:75 Kamelya Apt.Şişli										
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20						
	panosuz										
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A12						
	bitkisel										
Bordür	var		geometrik								
	yok		bitkisel								
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe		
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve				
Not:											

Şekil 5.71 Bilezikçi Sk. No:75 Kamelya Apt. Karosu.

k.no: 72

Adres	Baysungur Sk. No:72 Suhulet Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A12-B6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			

Not:Binada üç farklı karo var.Bina girişindeki karo (c) daire önlerinde de var. Bodrumda ise iki farklı karo(a,b) aynı zeminde yan yana uzanıyor.2.Karo(b):panolu, geometrik,geometrik bordür,kahve,beyaz.20x20cm . A1-B4 tipinde.3.Karo(c):panolu, geometrik,geometrik bordür,kırmızı,gri,siyah, beyaz.20x20cm.A1-B6 tipinde.

a

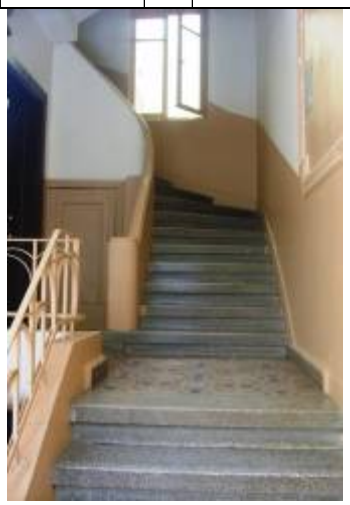
c

b

Şekil 5.72 Baysungur Sk. No:72 Suhulet Apt. Karoları.

k.no: 73

Adres	Baysungur Sk. No:173 Kula Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A19					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Kompozisyonda renk kullanımı ile ilgili bir karışıklık görülüyor. Bununla beraber pembe rengin kullanıldığı tek karo olması bu örneği diğer karolardan farklı kılıyor.										

Şekil 5.73 Baysungur Sk. No:173 Kula Apt. Karosu.

k.no: 74

Adres	Kurtuluş Cd. No:182 Cezairli Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A7					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.74 Kurtuluş Cd. No:182 Cezairli Apt. Karosu.

k.no:75

Adres	Kurtuluş cd. No: 176 Sam Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A19-B5-B7					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Biri zeminde biri süpürgelikte olmak üzere iki farklı tipte geometrik bordür motifi kullanılmış.										

Şekil 5.75 Kurtuluş cd. No: 176 Sam Apt. Karosu.

k.no: 76

Adres	Kurtuluş Cd. No:146 Tepe Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A18-B7					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.76 Kurtuluş Cd. No:146 Tepe Apt. Karosu.

k.no: 77

Adres	Kurtuluş Cd. No:136/1 Dr. Ziya Ağıcı Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu	■	Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik	■	Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok	■	bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı	■	mavi	■	pembe	
	beyaz	■	kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.77 Kurtuluş Cd. No:136/1 Dr. Ziya Ağıcı Apt. Karosu.

k.no: 78

Adres	Kurtuluş Cd. No:32-30 Zafer Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A1					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.78 Kurtuluş Cd. No:32-30 Zafer Apt. Karosu.

k.no: 79

Adres	Kurtuluş Cd. No:91 Güneş Apt.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A24-B6					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not: Binada dış kapı girişinde ve daire önlerinde olmak üzere iki farklı motifte karo var.2.Karo(b):Panolu, geometrik motifli,düz bordürlü,siyah,gri, beyaz.20x20cm. A1-B1 tipinde.										

a b

Şekil 5.79 Kurtuluş Cd. No:91 Güneş Apt. Karosu.

k.no: 80

Adres	Baruthane Cd. No:52.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A15-B2					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.80 Baruthane Cd. No:52 Karosu.

k.no: 81

Adres	Türkbeyi Sk. No:70.Şişli									
Karo Tipi	panolu		Karo Ebadı (cm)		20x20					
	panosuz									
Motif Özelliği	geometrik		Motif Tipi		A20					
	bitkisel									
Bordür	var		geometrik							
	yok		bitkisel							
Renk	siyah		gri		sarı		mavi		pembe	
	beyaz		kırmızı		yeşil		kahve			
Not:										

Şekil 5.81 Türkbeyi Sk. No:70 Karosu.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

19.yüzyılda, Batı'da, sanayileşme sonrası koşullarda ortaya çıkan apartman, İstanbul'da da, ilkönce, Batılı tipolojilere ilgi ile azınlık ve Levanten nüfusun yoğun olduğu Galata, Beyoğlu gibi semtlerde, sonra da Cihangir, Teşvikiye, Şişli, Nişantaşı gibi semtlerde yapılmaya başlanmış, daha sonraları ise, şartların da zorlamasıyla, tüm kentte yayılmasını sürdürmüş bir konut tipi olmuştur. Apartmanın süslenmesi de onun önemli bir özelliği olmuştur. Çünkü apartman bir konut olmasının yanı sıra bir statü göstergesi olarak da algılanmıştır. Apartman karolarının da apartman süslemesinin bir parçası olarak apartmanın bu çift yönüne hizmet edecek şekilde değerlendirildiği görülmektedir.

Bu çalışmada, İstanbul'un çeşitli bölgelerinde yer alan apartmanların karolarının belgelenmeye değer örnekler oldukları ortaya çıkmıştır. Bu karoların motif özellikleri, renkleri, apartmana kazandırdıkları zengin, kimlikli, ayrıcalıklı atmosfer ile ayrı bir önem de taşıdıkları da görülmüştür.

Bu karoların belgelenmesi aşamasında, özellikle yoğun iş trafiğinin yaşandığı iş hanı olarak kullanılan apartmanların karolarının oldukça yıpranmış oldukları saptandı. Bununla beraber sadece konut olarak kullanılan apartmanların karolarının büyük bir bölümünün hiç kullanılmamış gibi yıpranmaya uğramadan durduğu da görüldü.

Bu çalışmada mümkün olduğu kadar çeşitlilik elde etmek için 81 apartmana ait 91 karo değerlendirmeye alındı. Apartman sayısıyla karo sayısı arasındaki fark genellikle bir apartmanda bir motifte karo bulunmasına rağmen bazı apartmanlarda birkaç farklı motifte karonun kullanılmasından kaynaklanıyor. Bu durum apartmanın bir statüko göstergesi olarak algılanmasının sonucudur denilebilinir. Apartman süslemesinin bir parçası olan karolar da bu statükoyu vurgulayıcı bir etken olarak değerlendirilmiş olmalıdır. Ele alınan 81 apartman içinde 9 apartmanın birden fazla motifte karosu var. Bu apartmanlardan 8 tanesinde iki farklı motifte karo bulunurken

1 apartmanda da üç farklı motifte karo bulunmakta. Bu tip apartmanlarda apartman girişindeki karo motifi ile daire önlerindeki karo motifleri farklı olmaktadır.

Yapılan incelemeler sonucunda apartman karoları öncelikle panolu ve panosuz olarak ayrıldı. 91 karodan 84'ü panolu, 7'si ise panosuz olarak görüldü. Kullanılan motifler açısından karolara bakıldığında bunların çok farklı renk ve motifte olduğu görülmektedir. Bu açıdan yapılan değerlendirmede 91 karonun 78'inin geometrik motifli, 12'sinin bitkisel/geometrik motifli 1'inin ise bitkisel motifli olduğu saptandı.

Kullanılan motiflere baktığımızda, kullanılma sıklığına göre motifler şöyle sıralanmaktadır: Sekizgen ve eşkenar dörtgenlerden oluşan motif 91 karodan 25'inde kullanılmıştır. Bu birkaç türevde gerçekleşmektedir. Bir karoda bir sekizgenle yapılan kompozisyon ve bir karoda çok sekizgenle yapılan kompozisyon gibi. Karoların 15'inde bir karoda tek sekizgen motif bulunmakta. Bunların arasında 10 tanesi eşit kenarlı sekizgenken 5'i köşe kenarları kısa olan sekizgen. Karoların 10 tanesinde ise bir karoda birden fazla sekizgen motif bulunmakta. Bunların arasında da 5'i diğerlerinden sekizgen içinde enine ve dikine dörtgenlerin olmasıyla farklılaşıyor. Bu grup içindeki karolarda sekizgenler ana kenarlarından birbirleriyle bitişmekte, köşe kenarlarından ise eşkenar dörtgenlerle bitişmekteler. 91 karodan 24'ünde ise ana motif olarak yıldız motifleri kullanılmıştır. Bunlardan 14'ü sekiz kollu yıldızlardan oluşmaktadır. Sekiz kollu yıldızlardan 6'sı bir kafes bezeme içindeki yıldız kompozisyonludur. Kalan 8'i ise dört karonun birleşmesiyle oluşan sekiz kollu yıldızlardan oluşmaktadır. Yıldız motifli karolardan 1'i dört karonun birleşmesiyle oluşan dört kollu bir yıldızdır. 5 kompozisyon yıldız ve haçlarla gerçekleştirilmiştir. Bu grupta dört karonun birleşmesiyle oluşan sivri uçlu kolları olan haç motiflerinin dördünün arasında sekiz kollu bir yıldız motifi bulunmaktadır. Yıldız motiflilerden 4 tanesi de yıldız ve çokgenlerle yapılan kompozisyondan oluşmaktadır. Bu kompozisyonda da sekiz kollu yıldızların köşelerinde altıgenler dört yıldız motifin arasında da onikigenler bulunur. 91 karo içinde 18'i dörtgenlerle yapılan kompozisyondan oluşur. Bu karolardan 3'ü kafes bezemeli dörtgenlerden oluşmaktadır. 2'si dama tahtası görünümü veren kare motiflerden meydana gelir. 1 dörtgen motifli karoda bir karoda tek dörtgen motif içbükey kenarlı olarak bulunmaktadır. 1 dört karonun birleşmesiyle oluşan kenarları basamaklı eşkenar dörtgen motifli bulunmaktadır. 1 bir eşkenar dörtgen ve bunun dört kenarında da içi

sekiz üçgen alana bölünmüş eşkenar dörtgenlerden oluşan kompozisyon bulunmakta. Bu grubun içinde 3 tanesi de birbirine geçmeler yapan eşkenar dörtgenlerden oluşmaktadır. 2'si bir karonun merkezindeki küçük kare motif ve karo köşelerinde de birer küçük haç motifiyle yapılan kompozisyondan oluşmaktadır. 2 dörtgen motifli karo da ise karonun merkezinde ve köşelerinde küçük kare motifler bulunmaktadır. 3 dörtgen motifli karoda ise farklı iki ebattaki karoyla bir kompozisyon gerçekleştirilmiştir. Burada büyük 20x20cm ebadındaki büyük karonun yarısı ebadında olan küçük karolar büyük karonun dört kenarına gelerek bir kompozisyon oluştururlar. Bu grup içinde 1 de parke görünümlü olan ince dikdörtgenlerden oluşan bir örnek bulunmaktadır. 4 ana motifi daire olan karo bulunmaktadır. Bunlardan 3'ü kesişen dairelerden oluşurlar. Dört bir yanından komşu dairelerle kesişen dairenin içinde bir içbükey kenarlı eşkenar dörtgen oluşmaktadır. 1 kafes bezemeli daire motifi vardır. Bu örnekte daire motifinin içi sekiz dilimle bölünerek bir tekerlek formu ya da stilize bir çiçek oluşturulmuştur. 3 motif sekizgen basık altıgen ve eşkenar dörtgenlerden oluşmaktadır. Bu kompozisyonda sekizgen bir motifin dört kenarında basık altıgen kartuşlar dört köşe kenarında eşkenar dörtgenler bulunmaktadır. Sekizgenin içinde de stilize bir çiçek bulunur. 2 karo küp motiflidir. 3 karo yarım dairelerden ve stilize saplı çiçeklerden oluşmaktadır. Dört karonun bir araya gelmesiyle dört yarım dairenin birleşmesiyle oluşan bir form ve bunun birleşme yerlerinden çıkan saplı ve çift yapraklı çiçeklerden oluşan bir kompozisyon oluşmaktadır. Aynı çiçek sapsız olarak dairelerin içinde de bulunur. 2 motif basık altıgen kartuşlar içinde stilize bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Bunlar dört karo bir araya geldiğinde sekizgen bir form oluştururlar aralarında da stilize bir çiçek motifi bulunur. 2 karodaki motif stilize çift yapraklı çiçek badem ve eşkenar dörtgen formlardan oluşur. Eşkenar dörtgen dört karonun birleşme yerinde meydana gelmektedir ve bunun uzayan köşeleri birer çiçek sapı olmakta bu da çift yapraklı bir çiçekle son bulmaktadır. Badem formları da çift yapraklı çiçeğin hemen altında yatay olarak uzanmaktadır. 1 motif kompozisyon olarak dört karonun birleşmesiyle ortaya çıkan büyük bir daire motifi ve bunun içinde sapları bunun merkezindeki çemberden çıkan stilize çiçek ve iki yanındaki stilize yapraklardan oluşur. 1 motif bir karoda dört yöne diyagonal bakan ve bir haç motifi oluşturan dört tomurcuk formunda çiçekten oluşmaktadır. 1 motif stilize karanfilden oluşur. Karanfil sekiz taç yapraklıdır. 1 motif de makara formlarının enine ve dikine diziliminden oluşur.

Tüm bu ana motifler bazen bordürlü bazen bordürsüz olarak kullanılmışlardır. 91 karodan 45'i bordürsüzken 46'sı bordürlüdür. Bordür motiflerinde de en çok geometrik motif kullanılmıştır. 27 tane geometrik motifli bordür var. 13 bitkisel motifli bordür var. 6 bordür de bezemesiz düz bordürdür.

Bordürlerde kullanılan motiflerde de dağılım şöyledir: 46 bordür motifinden 12'si sarmaşık motiflidir. Bu motif düzenli kıvrımlarla ilerleyen bir dalın kıvrımlar arasındaki boşluklarını dolduran sarmaşık yapraklarından oluşmaktadır. Bu yapraklar arasında da tomurcuk çiçekler bulunmaktadır. 6 bordür bezemesiz düz bordürdür. 1 bordür asma yapraklıdır. Bu bordürde de dairesel kıvrımlar yapan bir dal bulunmakta dairesel alanların içini de birer asma yaprağı doldurmaktadır. 5 zencirek motifli bordür vardır. Bunlardan 3'ü basık altıgen kartuşların sivri uçlarıyla bitişmesiyle oluşur. 2'si iki basık altıgen kartuşun arasında bir eşkenar dörtgen formdan oluşur. 6 eşkenar dörtgen motifli karo vardır. Bu motifte bordürün içini köşelerinden bitişik eşkenar dörtgenler dolaşmaktadır. 1 motif bordürün merkezinde bulunan köşelerinden bitişik üç küçük eşkenar dörtgenden oluşur. Bir karodaki bu motif tüm bordürde tekrarlanarak devam etmektedir. 5 motif bu üç küçük eşkenar dörtgen ve bunların iki yanındaki ince dikdörtgen şeritlerin devamlı birbirini takibiyle gerçekleşmektedir. 7 bordürde iki şeritin yaptığı sarmal bir örgü motifi bulunur. 1 bordürde eşit aralıklarla uzanan içi bezemesiz dörtgen çerçeveler bulunur. 1 bordürde birbirine diyagonal yönde teğet iki yuvarlak hatlı üçgenimsi motifin her karoda tekrar edilmesiyle bir dizi oluşur. Bu motiflerin içinde de üçgen motifler bulunur. 1 bordür motifi de yine üçgenimsi motiflerden oluşmaktadır. Bunlar tabanlarından bitişerek bir dizilim oluştururlar. Bu motiflerin tepesinde de bir sapla çıkan küçük bir daire motifi bulunmaktadır.

Ele aldığımız apartman karolarında çok çeşitli renklerin kullanıldığı da saptandı. En çok kullanılan renklerin siyah, beyaz, gri ve grinin farklı tonları, ayrıca kırmızı ve tonları, sarı ve tonları, yeşil ve tonları, kahverengi ve tonları, mavi ve pembe olduğu görüldü. Bunları da kullanım çokluğu açısından ele alındığında 91 karodan 87'sinde beyaz rengin kullanıldığı görülüyor. Bu da beyaz rengin hemen hemen bütün karolarda kullanıldığını göstermektedir. Diğer renklerin kullanımları ise şöyle: 47 karoda siyah, 38 karoda gri, 42 karoda kırmızı, 27 karoda sarı, 14 karoda kahverengi, 14 karoda yeşil, 8 karoda mavi, 1 karoda da pembe.

Bu çalışmada ele alınan karoların motiflerinin birçok kaynaktan gelmiş olduğu anlaşılıyor. Özellikle, yıldızlı ve haçlı kompozisyon Türk İslam mimarisinde de sıkça kullanılmış olan bir motif olmasıyla dikkati çekiyor (Şekil B.3). Kesişen daireler ve bitişen sekizgenler gibi motifler Roma mozaiklerinde de sıklıkla kullanılan motifler (Şekil C.1 ve Şekil C.2). Yine sekizgen motifli olanların büyük bir bölümünün ve makara motifli karonun Elhamra Sarayının çini süslemeleriyle birebir benzer oldukları görülüyor (Şekil B.1 ve Şekil B.2). Ayrıca İstanbul'daki apartman karolarıyla Batı'daki apartman karolarının da benzer motifleri taşıyor olması dikkate değer bir özellik olarak ortaya çıkıyor (Şekil A.5). Bu durum da yeni bir yapı tipolojisi olarak Batı'dan ithal edilen apartmanın, süslemesinin bir parçası olan karolarının motiflerinin de, en azından saptanabilen ölçülerde, aynı şekilde oluştuğunu ortaya koyuyor. Bu bağlamda, tüm bu motiflerin İstanbul apartmanlarının karolarında bulunmasının, 19. yüzyıl Batı'sının süsleme alanında içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmanın ve genişleyen pazara hitap etmenin bir yolu olarak diğer kültürlerin süsleme sanatlarına olduğu gibi, Türk-İslam sanatına, Elhamra Sarayı çinilerine gösterdiği ilginin sonucu olduğu söylenebilir. Batı'nın değerlendirdiği bu motifler, Batılılaşma süreci içinde, Batı'da olana ilgi neticesinde, İstanbul apartmanlarının karolarında da yer almıştır.

Tüm bunların neticesinde, apartman karolarının üzerinde hem süsleme değerleri bakımından hem de apartmana kazandırdığı ayrıcalıklı yer bakımından dikkatle durulması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

Barillari, D. ve Godoli, E., 1997. İstanbul 1900 "Art Nouveau" Mimarisi ve İç Mekanları, Çev: A. Ataöv, Yem Yayın, İstanbul.

Benevolo, L., 1981. Modern Mimarlığın Tarihi Birinci Cilt:Sanayi Devrimi, Çev: A. Tokatlı, Çevre Yayınları, İstanbul.

Çelik, Z., 1996. Değişen İstanbul, Çev: S. Deringil, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Fawcett, J.,1998. Historic Floors Their History and Conservation, Butterworth-Heinemann, Oxford.

Hasol, D., 2005. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Yayın, İstanbul.

Herbert, T. ve Huggins K., 1995. The Decorative Tile, Phaidon, Hong Kong.

Kılınçaslan, İ.,1981. İstanbul Kentleşme Sürecinde Ekonomik ve Mekansal Yapı İlişkileri, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Kıray, M., 1998. Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Kos, K., 1995. İstanbul Şehir Tarihi ve Mimarisi, Çev:N. Güngörmüş, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Kuban, D., 1998. İstanbul Yazıları, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Noblet, J. De., 1988. Design Le Geste et Le Compas, Editions Aimery Somogy, Paris.

Sey, Y., 1993. "Apartman", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi Cilt I, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul, s. 281-283.

Sey, Y., 1998. "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık ve Yapı Üretimi", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s. 25-39.

Sözen, M. ve Tapan M., 1973. 50 Yılın Türk Mimarisi, İş Bankası Kültür Yayınları 122, İstanbul.

Tekeli, İ., 1998. "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, s. 1-24.

www.carreauxciment.com/fabrication.php
www.carocim.com/fr/savoir.htm

EKLER

EK-A İstanbul Apartman Karo Motiflerine Benzer Motifli Avrupa'da Kullanılmış Olan Dekoratif Döşeme Örnekleri

Şekil A.1. 19. yüzyılda farklı düzenlemelerde kullanılmış basit geometrik motifler.
Şekil A.2. Paris'te bir dükkanın içi, 1900 dolayları.
Şekil A.3. Avrupa'dan eski bir karosiman döşeme örneği.
Şekil A.4. Avrupa'dan eski bir karosiman döşeme.
Şekil A.5. Fransa'nın Lyon kentinde 19. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş bir apartmandan karo örneği.

EK-B İstanbul Apartman Karo Motiflerine Benzerlikleri Dikkat Çeken Türk- İslam Sanatı Örnekleri

Şekil B.1. Elhamra Sarayına ait bir çini süsleme.
Şekil B.2. Elhamra Sarayına ait bir çini süsleme.
Şekil B.3. Veramin Mescidi Cuması'ndaki ziyaretgah portalinde yer alan bir pano.

EK-C Antik Döşeme Mozaikleri Örnekleri

Şekil C.1. Antiokhia, Masklar Evi'nin mozaik döşemesi, bordür detayı.
Şekil C.2. " Ein Ha-Shiv'ah", Manastır-şapelin mozaik döşemesinden detay.

Kaynaklar

Herbert T. ve Huggins K., 1995. The Decorative Tile, Phaidon, Hong Kong.
Mülayim, Selçuk., 1982. Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
Özügül, Ayşın., 1996. Antik Döşeme Mozaiklerinde Bordür Motifleri, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
www.jardinsdantan.com/anglais/frames_materials/i_floors/i_cement.htm
www.culture.gouv.fr/culture/inventai/itiinv/lyon-confluent/dossiers/ia69000290.html
www.exploreseville.com/photoalbum/granada/pages/al-tile.htm

Şekil A.1. 19. yüzyılda farklı düzenlemelerde kullanılmış basit geometrik motifler.

Şekil A.2. Paris'te bir dükkanın içi, 1900 dolayları.

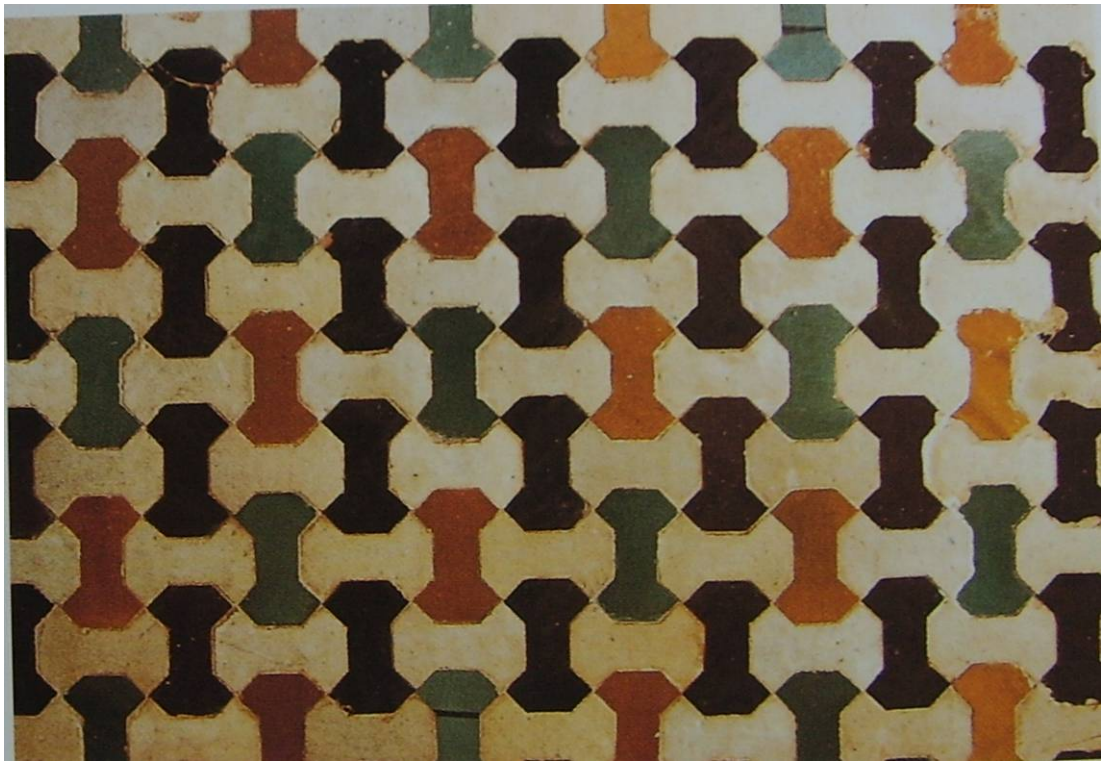
Şekil A.3. Avrupa'dan eski bir karosiman döşeme örneği.

Şekil A.4. Avrupa'dan eski bir karosiman döşeme örneği.

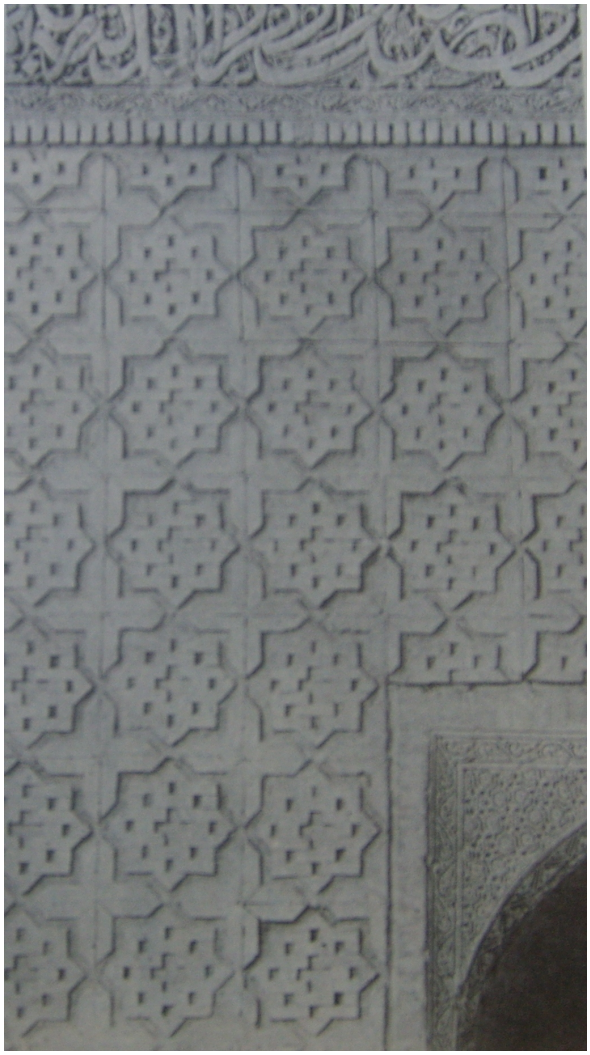
Şekil A.5. Fransa'nın Lyon kentinde 19. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş bir apartmandan karo örneği.

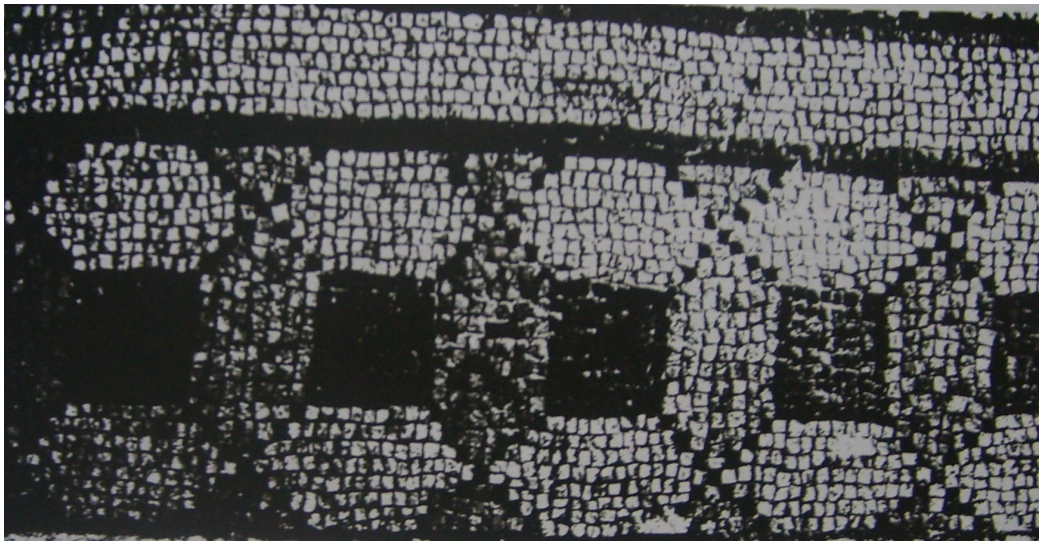
Şekil B.1. Elhamra Sarayına ait bir çini süsleme

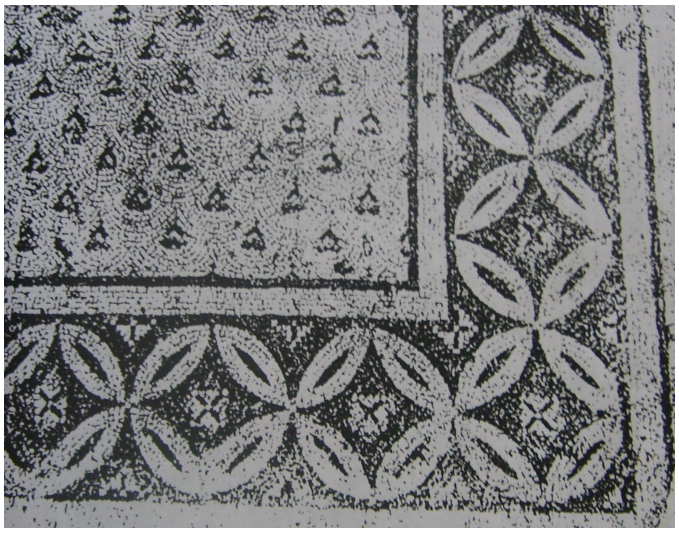
Şekil B.2. Elhamra Sarayına ait bir çini süsleme

Şekil B.3. Veramin Mescidi Cumasındaki ziyaretgah portalinde yer alan bir pano.

Şekil C.1. Antiokhia, Masklar Evi'nin mozaik döşemesi bordür detayı.

Şekil C.2. Ein Ha-Shiv'ah, manastır-şapelin mozaik döşemesinden detay.

ÖZGEÇMİŞ

Tuncay Gezgin 1970 yılında Biga'da doğdu. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde Fransızca Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Bir süre M.E.B'da öğretmen olarak çalıştı. Halen Anadolu Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır.